45

RAADGEVINGEN

AAN JONGE OFFICIEREN

VAN HET

NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER.

ALS FEESTGESCHENK AAN MIJNEN ZOON

bij zijne benoeming tot 2den Luitenant
bij dat Leger.

LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-142

BREDA,
ROESE & COMP.

1885.

75 hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

RAADGEVINGEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VII - 142

RAADGEVINGEN

AAN JONGE OFFICIEREN

VAN HET

NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER.

ALS FEESTGESCHENK AAN MIJNEN ZOON

bij zijne benoeming tot 2den Luitenant
bij dat Leger.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

BREDA,
BROESE & COMP.

1885.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW.

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 805/PN-Museum/2010
BIB - ID : 0010031649060
ITEM - ID : 0000038176U
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORWOORD.

Toen ik besloot om den arbeid te ondernemen, dien ik hieronder mijnen jeugdigen kameraden van het Nederlandsch-Indische leger aanbied, stelde ik mij de vraag of ik wel goed deed speciaal voor de officieren van dàt leger, in stede van in het algemeen voor den jongen Nederlandschen officier te schrijven.

De overweging nochtans, dat tal van toestanden wederzijds zoo zeer uiteenloopen, dat het niet wel doenlijk is, zonder telkens, hier of ginds, in langwijlige uitzonderingen te treden, deed mij besluiten om mijne raadgevingen uitsluitend te richten tot hen, die voor den dienst in Indië bestemd zijn. Zelf tot dat leger behoord hebbende en door jarenlange ondervinding gerechtigd, om als gids en leidsman op te treden, moge het ook dáárom een-ieder, die aanvankelijk tegen dit particularisme bezwaar mocht hebben, verklaarbaar zijn, dat ik er aan toegaf.

Dit neemt evenwel niet weg, dat daár, waar het geschrevene van algemeene strekking is, het niet minder in de bedoeling licht, dat ook de jonge officieren van het leger hier te lande daarvan kennis nemen. Ja zelfs zou het mij eene streelende gedachte zijn zoo ik, den titel daargelaten, door dezen arbeid had bijgedragen om de grondbeginselen die ik behandelde, wortel te doen schieten en bestendigd te zien in de gemoederen van de *Nederlandsche* officieren die, onverschillig van de plaats waar, van de wijze waarop en afgescheiden van de uniform waarin zij dienen, waar 't moet

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hun leven, hun bloed veil hebben voor de gemeenschappelijke belangen van het Vaderland. Immers de militaire deugden, de moreele hoedanigheden en de ware opvatting van het levensdoel moeten iederen jongen man gemeen zijn; zonder dat geen kans om den strijd des levens met goed gevolg vol te houden, hier niet en in de tropen niet.

Dat niemand dan aanstoot neme aan het opschrift. Laat ieder jong officier mij veroorloven hem toe te spreken, als ware ook hij mijn zoon, en met die warme toegenegenheid, met die kameraadschappelijke oprechtheid, met die ongeveinsde liefde, die ik koester voor het jonge geslacht, dat eenmaal de steun van het Vaderland zal zijn.

Ten slotte zij gezegd, dat ik geene reproductie heb willen leveren van het nu meer dan vijf-en-dertig jaren geleden uitgekomen vlugschrift: »*De Hollowaypillen.*"

Dat waardeerbare geschrift van een kundigen en braven officier van die dagen is mij sedert nooit meer onder de oogen gekomen. De indruk nochtans, dien het toen op ons, aanstaande officieren, maakte, was buitengewoon en is ook mij bijgebleven. Nu, na zulk eene reeks van jaren, zijn de toestanden ook veranderd en bestaat er, naar mijne meening, behoefte aan eene vernieuwde dosis, maar uit eene andere apotheek, dan die waar de Hollowaypillen toen werden bereid. Moge dan het ingrediënt grootendeels hetzelfde zijn gebleven, ik heb mijne eigene wijze van mengen en bereiden gevolgd, en dit geeft mij voldoende gerustheid dat ik, zoo al van navolging niet vrij te pleiten, toch van plagiaat niet te beschuldigen zal zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DE AANSTELLING TOT OFFICIER; DE INTREDE IN DE SAMENLEVING.

Is er voor den jongen man wel een gewichtiger oogenblik in het leven denkbaar, dan dat waarop hij ophoudt leerling en jongeling te zijn, om als man de samenleving in te treden? Voorzeker neen! De jaren, die van den knapenleeftijd af tot uwe aanstelling als officier onafgebroken aan uwe opleiding en wetenschappelijke vorming dienstbaar waren, vormen, bij het bereiken van het doel waarnaar gij streefdet, een afgerond geheel, waarvan de eindgrens met uwe benoeming samenvalt.

Tot dusverre hadt gij u om weinig meer te bekommeren, dan het volbrengen uwer gemakkelijk te vervullen plichten als leerling en als jeugdig militair, wien de baan waarop hij zich bewoog, spiegelglad en onveranderlijk recht, als van zelf werd aangewezen. Al uwe zorgen en gemoedsbezwaren concentreerden zich in de beoefening der elementen die u noodig zijn, om later uwe studiën met vrucht voort te kunnen zetten en uwe verplichtingen jegens den Staat naar eisch te vervullen. Met een weinig goeden wil kostte het u geene noemenswaardige inspanning, om aan de niet overdreven eischen uwer onderwijzers gevolg te geven, noch ook om u te onderwerpen aan de onvermijdelijke tucht, die van jongs af met de opleiding voor den militairen stand moet gepaard gaan. De weinige moeielijkheden, die gij mocht ontmoeten, werden welwillend en liefderijk voor u uit den weg geruimd, en waar gij somwijlen den raad en de daad uwer leiders noodig hadt, kostte het u slechts een woord om te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden terecht geholpen; veelal zelfs werd aan uwe behoefte daartoe ongevraagd te gemoet gekomen. In één woord, uw geheele bestaan werd zoo volkomen afgebakend, dat afwijking en dwalen nagenoeg onmogelijk was.

Die passieve toestand, als ik het zoo noemen mag, neemt met uwe aanstelling als door een tooverslag een einde.

Plotseling staat gij, als benoemd officier, op een geheel nieuw standpunt. Eene reeks van plichten, waarvan u het bestaan tot nu toe te nauwernood bekend was, en waarvan het groote gewicht u, zoo gij ze al kendet, eerst later moet blijken, wacht u. Wat tot dusverre *voor* u gedaan werd, staat u thans, in meerdere of mindere mate, zelf te doen voor u zelven zoowel als voor degenen, die gij weldra als uwe ondergeschikten de eer zult hebben te bevelen.

Aan *u* is het thans uwe onderhebbenden te oefenen en bekwaam te maken voor de taak, die van hen gevorderd wordt; aan *u*, hen in alles door woord en voorbeeld voor te gaan, hen te leiden en te vormen. Van passief leerling als gij waart, zijt gij eensklaps actief meerdere geworden. De verantwoordelijkheid voor het onderdeel, dat aan uwe zorgen wordt toevertrouwd, wordt u met al haar gewicht op de schouders gelegd.

Mij dunkt het gevoel van dien, in aard en omvang zoo geheel veranderden toestand, moet zich onwillekeurig aan u opdringen, wanneer het oogenblik aanbreekt waarop gij geroepen wordt man te zijn.

Ongetwijfeld hebben velen uwer zich dan de vraag gesteld: »Ben ik ten volle geschikt voor de gewichtige betrekking, waarvoor ik benoemd word?" Van uwe bescheidenheid mag ik verwachten, dat het meerendeel die vraag, met loffelijke oprechtheid, ontkennend zal hebben beantwoord, ook zelfs al waren velen niet of onvoldoende bekend met den werkkring die hen verbeidt, of althans zich onbewust van zijnen omvang. Ook zullen er zijn, die zich die vraag niet stellen, die met eene der jeugd eigene lichtzinnigheid den nieuwen toestand te gemoet gaan, zonder zich rekenschap te geven van 't geen hen wacht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Is dit laatste vergeeflijk en zelfs verklaarbaar, zooveel te meer mag ik verwachten dat gij, jonge kameraden, zooals ik u thans noemen mag, een gretig gebruik zult maken van de wenken, die ik u hier geef, en dat gij de ernstige aanbeveling om den overgang, welke ik op het oog heb, niet te licht te achten, uwe volle aandacht schenken en ter harte nemen zult.

Het besef alleen, dat met uwe aanstelling tot officier een nieuwe leertijd voor u aanbreekt; dat gij het geleerde zult hebben toe te passen, waar de dienst dat vordert; uit te breiden, waar 't er op aan komt, om u meer en meer voor uwe roeping te bekwamen — kan u dien overgang gemakkelijk maken en u voor veel verkeerds behoeden.

Al naar gelang uw werkkring in gewicht toeneemt, naar diezelfde mate wordt ook de weg, dien gij te volgen hebt, minder effen, niet zelden moeielijk. Alleen hij, die zich daarvan bewust is en in tijds de voorzorg heeft genomen daartegen behoorlijk gewapend te zijn, zal zich voor struikelen weten vrij te waren.

Ieder man van ervaring zal u met mij verklaren, dat hetgeen ik u hier voorhoud, juist en waar is. Velen die er het gewicht niet van inzagen, doof bleven voor den raad, die hun gegeven werd, of dien raad moesten derven, vermochten op den verderen levensweg niet dan met moeite voort te schrijden; ja, menigeen bleef reeds bij den eersten stap staan, terwijl anderen geen moed en volharding genoeg bezaten om althans te trachten voort te gaan. En juist daarvoor wil ik u behoeden.

Het is overigens verklaarbaar, dat gij uwe aanstelling tot officier vol geestdrift een »welkom" toeroept. Immers moogt gij haar beschouwen als de rechtmatige belooning voor eene jarenlange inspanning, als de dageraad eener tot dusverre ongekende vrijheid. Zoo moet het ook zijn bij jonge mannen, die het leven vóór zich hebben en alles van de toekomst hebben te verwachten.

Dat dàn een tijdperk van verademing intreedt, waarin alles zich oplost in de eerste genietingen eener individueele

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vrijheid; dat dàn al wat naar studie en inspanning zweemt op den achtergrond geraakt, en de eerste weken, maanden zelfs gewijd zijn aan den roes der vrij geworden adspiratiën, van het meer en meer ontwakend bewustzijn man te zijn, ligt zóó voor de hand, dat het onnatuurlijk zou zijn zoo 't anders ware.

Geniet, jeugdige kameraden, geniet met volle teugen, maar laat die genieting hare grenzen hebben. Stelt het oogenblik, waarop zij een einde moet nemen, niet te lang uit; want alles wat te lang duurt en den geest niet duurzaam voedt wordt gewoonte en gewoonte ontaardt zeer spoedig in verveling. Daarmede gaat van lieverlede de lust verloren, om zich met energie voor het levensdoel voor te bereiden en verder te bekwamen, om eerst dàn, wanneer ook de hebbelijkheid daartoe is te loor gegaan, te bemerken — te laat helaas, — dat gij het feesttij te lang hebt doen duren, dat de toekomst u weinig meer heeft aan te bieden.

Hoedt u voor die vernietigende teleurstelling. Kweekt van het oogenblik af, waarop u de officiersrang te beurt valt en u met hem de verplichtingen, daaraan verbonden, worden opgelegd, den lust voor uwen stand aan, en volhardt bij het goede, dat u nog zoo kort geleden schier dagelijks werd geleerd.

Wiegt u niet in slaap met de door velen geuite meening, dat een 2de luitenant eigenlijk nog niet veel gewichtigs te doen heeft, en dat het gemakkelijk is om het weinige, waarvoor hij staat, te volbrengen, zonder inspanning en zonder toewijding. 't Is onwaar wat dezulken beweren. Gij zijt in uwe positie als officier wel degelijk een noodig en nuttig onderdeel van het geheel; wat in een samengesteld uurwerk een der kleinere raden is, zonder 't welk het geheel niet kan werken. Gij zijt in uwen, zij 't ook aanvankelijk beperkten, werkkring even nuttig als de hoogere autoriteiten waaronder gij staat in den hunnen, en ook als zij, die u als minderen boven zich hebben. Bovendien is u het schoone vooruitzicht geopend om u voor de hoogere rangen te bekwamen en gaandeweg zijt gij geroepen om eene hoogere

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

meer gewichtige positie in te nemen. Daarnaar te streven is eene zedelijke verplichting niet alleen jegens u zelven, maar ook jegens den Staat, aan wiens dienst gij u vrijwillig verbonden hebt.

Houdt gij dit alles voor oogen, dan zult gij uwe officiersbenoeming met dien eerbied en met die liefde voor den stand, dien gij omhelsd hebt, begroeten, die hij niet alleen ten volle verdient, maar die u ook alleen in staat kan stellen, om aan eene hoogere bestemming te beantwoorden.

Maar niet alleen als officier, doet gij uwe intrede in het daadwerkelijke leven; ook als lid van de samenleving in meer uitgebreiden zin, is u, met uwe benoeming, uwe plaats van zelf aangewezen.

Is 't niet streelend het denkbeeld, dat gij een eervol lid zijt geworden van het groote geheel, waarbuiten gij tot dusverre geleefd hebt en wat het meerendeel uwer alleen van aanzien, weinigen slechts wat meer van nabij hebben leeren kennen? Gisteren nog de streng bewaakte, in al zijne handelingen gekortwiekte jongeling; de leerling, die geen wil kent dan dié zijner meerderen, die geen wensch koesteren, geen verlangen uiten kan, zonder zich daarbij den invloed van eene hoogere macht te denken of rekening te houden met eigen machteloosheid. Heden de man, die vrij en zelfstandig zijne levenstaak aanvaardt, aan niemand verantwoording zijner handelingen schuldig is! Ja, streelend voorzeker; maar, mijne vrienden, bij de lusten zijn ook lasten! Vrij en zelfstandig zijt gij, maar dat heeft zijne grenzen. Meent niet dat gij nu een brevet hebt om te doen en te laten wat gij verkiest, of dat gij u geheel onbewaakt in de maatschappij bewegen kunt. In geenen deele! Met de zoo vurig verlangde vrijheid neemt gij ook in maatschappelijken zin verplichtingen jegens u zelven en anderen op u, wier vervulling van u gevorderd wordt en waaraan gij u niet moogt onttrekken. Die verplichtingen, veelal van zedelijken aard, behooren u helder voor den geest te staan en verdienen ten volle door u te worden behartigd. Met de jeugdige oprechtheid, die ik u mag toeschrijven, zult gij al zeer spoedig tot

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de erkentenis geraken, dat gij nog veel te leeren hebt en dat het gemakkelijker schijnt dan het in de werkelijkheid *is*, om zich in de samenleving te bewegen. Waant niet dat gij met de uniform de hebbelijkheid daartoe al reeds zoudt hebben verkregen. Verheft u niet met laakbaren overmoed boven de maatschappelijke wetten, de algemeen erkende gewoonten en gebruiken, waaraan ieder welopgevoed man stilzwijgend gehoorzaamt. Beseft en laat het u zeggen, dat *ware* beschaving het sieraad is van den Staatsburger, wat gij toch, ondanks uwe exceptioneele positie als officier, gebleven zijt, eigenlijk daarmede eerst wordt. Zij is uw plechtanker, waar vóór gij in de veelal onstuimige zee des levens alleen veilig liggen kunt. Verliest niet uit het oog dat gij, van 't geen gij doet of laat, wel degelijk verantwoording schuldig zijt, niet altijd aan degenen, die de wet als meerderen boven u stelde, maar ook en nog veel meer aan uw eigen ik en aan de publieke opinie, die eene zedelijke rechtbank uitmaakt, waaraan niemand, Koning noch onderdaan, zich straffeloos onttrekken kan.

Daarom wil ik u raden, dat gij, met de aanvaarding van uw ambt, ook moedig de taak onderneemt, om u in die richting de plaats waardig te maken, die u overigens zoo gastvrij aan 's levens disch wordt ingeruimd. Zoo gij begint met te erkennen, dat gij in dit opzicht nog veel, zoo niet alles hebt te leeren; dat gij in betrekkelijken zin nog hulpbehoevend daar staat en slechts schroomvallig vermoogt voorwaarts te schrijden, dan is de moeielijkheid reeds voor een goed deel overwonnen; dan zijt gij reeds op den goeden weg, om ook hierin spoedig en naar wensch te slagen.

't Zal u daarbij ook nooit aan ondervindingrijke, beleidvolle en kiesch-denkende kameraden falen, die u voort willen helpen, ook zelfs al roept gij hunne hulp niet rechtstreeks in. Alleen, men mag van u vorderen, dat gij u niet verzet tegen de wenken en raadgevingen die u noodig zijn; dat gij u niet algenoegzaam waant om zelf het roer in handen te nemen, waar u kompas en kaart ontbreken, om uwen koers te bepalen. Eindelijk mag van u verwacht worden, dat gij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gaandeweg uwe onbeholpenheid zelf leert inzien, en dat gij niet uit valsche schaamte afslaat, wat gij, in uw eigen belang trouwens, gretig behoort aan te nemen. Slaat gij dit alles niet in den wind, dan lijdt het geen twijfel of gij zult u van lieverlede, spoediger zelfs dan gij wel aanvankelijk zoudt hebben durven verwachten, te huis gevoelen in den nieuwen kring, waarin gij u geplaatst ziet. Het verder voortschrijden op de baan, die nu goed afgebakend voor u ligt, zal u, bij iederen stap dien gij doet, de onschatbare zelfvoldoening schenken, dat gij niet alleen als officier, maar als burger van den Staat, als lid der samenleving, een waardeerbaar element zijt geworden!

En dat wensch ik u van ganscher harte toe. Wellicht zal ik u later, op eene daartoe geschikte plaats, nog eenige wenken kunnen geven, die u daarbij nuttig zullen zijn. Hier wensch ik mij tot het gezegde te bepalen, om na het volgende hoogst belangrijke onderdeel, waarover ik wat te zeggen heb: »de eed", over te gaan!

DE EED.

De gewichtigste handeling die u, al dadelijk na uwe aanstelling tot officier, te verrichten staat, is het afleggen van den eed. Het is het zegel op den band, waardoor gij u aan den dienst van den Staat verbonden hebt; de waarborg, dat gij de verplichtingen, die op u zullen rusten, trouw en eerlijk zult volbrengen.

Hoezeer ieder een meer of minder juist begrip van den eed in het algemeen en van zijne zedelijke beteekenis heeft, zoo kan het niet overbodig zijn u, jong en onervaren als gij zijt, meer van nabij met het karakter er van bekend te maken — om u tevens te doen zien dat het geene bloot formaliteit is, die gij zult volbrengen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

In vroegere jaren (1849) heeft het formulier van den eed bij sommigen tegenstand ontmoet, als bevattende tegenstrijdigheden, die, onder zekere omstandigheden, noodwendig tot eedbreuk moesten leiden. Thans, in het laatst gedeelte dezer eeuw, worden er bezwaren gemaakt tegen den eed als eene handeling die met veler godsdienstige overtuiging strijdt.

Wel is het eerste punt toenmaals herhaaldelijk besproken, maar ik acht het toch nuttig dat gij kennis draagt van het gerezen bezwaar. Dit bestond hoofdzakelijk daarin, dat de drie bestanddeelen van het eedsformulier: trouw aan den Koning, gehoorzaamheid aan de wet en onderwerping aan de krijgstucht, niet *altijd* vereenigbaar waren, en hem, die aldus gezworen had, in onoverkomelijke moeielijkheden *konden* wikkelen. Sommigen meenden dat de eed de verbintenis inhield van trouw aan den persoon des Konings *quand même*, zoodat, wanneer deze handelingen pleegde die strijdig waren met de Grond- en andere landswetten, hij daarbij steeds kon rekenen op het leger, wiens officieren *hem* trouw hadden gezworen. Niet ten onrechte beweerden zij, dat, voor dat *mogelijke* geval, het leger zoodoende het werktuig zou kunnen worden, om de vrijheid van den Staat aan te randen, en dat de officier, hoezeer des bewust, niettemin door zijnen eed gebonden was te gehoorzamen; terwijl hij dan aan de andere zijde ontrouw moest worden aan de gezworen gehoorzaamheid aan de wet, tot wier aanranding hij stond mede te werken. Hierbij werd nochtans niet voldoende overwogen, wat in het formulier onder de woorden »den Koning" moet worden verstaan.

Voor hen, die in den Koning zien den hoogsten Staatspersoon, die krachtens de Grondwet als Koning regeert, kan het eedsformulier geene moeielijkheden opleveren. Immers, zoolang de Koning homogeen is met de wetten des lands, is hij wat hij met en door den volkswil werd: — »de Koning". — Als zoodanig is ieder Staatsambtenaar verplicht om zijnen (grondwettigen) Koning trouw te zweren, en wie dien eed weigert kan geen Staatsdienaar zijn. En voor 't geval »de Koning" in strijd met de wet handelingen pleegde, die de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vrijheid van Volk en Staat in gevaar brachten, dan zou hij ophouden *de grondwettige Koning* te zijn, en de volkswil, recht doende, zou u van uwen eed van trouw ontslaan. Maar omgekeerd, zoo zich in den Staat eene beweging openbaarde, ten doel hebbende de omverwerping van het wettig gezag des Konings, dan zoudt gij, krachtens uwen eed, verplicht zijn uwen Koning te volgen, want met hem zoudt gij de verdediger zijn der wetten waaronder het volk leeft.

Indien gij in den geest van het vorenstaande onderscheid maakt tusschen den grondwettigen Koning en den persoon des Konings, dan kan uw gemoed zich niet bezwaard gevoelen door het presteeren van den eed zooals die is voorgeschreven. Wanneer ook al schijnbaar plicht tegenover plicht staat, dan zal het ware begrip van 't geen gij moet doen of laten u den te volgen weg wijzen.

Als toch een NAPOLEON zijne hooge bevelhebbers tot een *coup d'état* weet over te halen, dan komt hij in verzet tegen wet en orde, en geen ondergeschikt dienend officier zou mogen gehoorzamen, indien men zich van hem bedienen wil om een misdadig of onwettig doel te bereiken, tenzij hij zich eerst wettig van zijn eed had doen ontslaan. Alleen dàn, wanneer hij onkundig ware van het doel der hem gegeven bevelen (wat trouwens bijna ondenkbaar is), zou hij zich kunnen beroepen op de door hem bezworen onderwerping aan de krijgstucht en op de gehoorzaamheid aan zijne meerderen verschuldigd. Niemand zal den staf breken over hem, die dan, naar plicht en geweten handelend, liever zijne positie in gevaar brengt dan eedbreukig te worden; maar ook niemand kan hem, die anders handelt, in zoodanig geval, met goed gevolg verdedigen. Gelukkig voor u, dat de gevallen, waarin gij met u zelven in tweestrijd zoudt kunnen komen, tot de hooge zeldzaamheden behooren en ten onzent allerminst te vreezen zijn. Maar omdat hier van eene mogelijkheid sprake is, mocht dit punt in beginsel niet onbesproken blijven, al ware 't slechts om u daardoor te wijzen op de hooge beteekenis van den eed en op de groote wenschelijkheid, dat gij, met de aanvaarding van uw ambt, uwe

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

plichten leert kennen en overdenken. Mocht gij dan ooit in zoodanige moeielijke omstandigheden geraken, dan zult gij voorbereid zijn om u zelven onmiddellijk te antwoorden op de vraag: »Wat moet ik doen?" en dan houd ik mij overtuigd dat gij, zonder strijd, moedig en besluitvaardig, zonder aarzelen zult doen wat eerlijkheid en goede trouw van u zullen vorderen. Dan zal het »doe wel en zie niet om" uwe leus zijn, en gij zult vrede hebben met u zelven, hoe overigens de uitslag uwer handelingen moge zijn.

Heb ik hierboven getracht u duidelijk te maken hoe de tegenstrijdigheden, die het eedsformulier schijnbaar bevat, kunnen worden ontgaan, thans wil ik u kortelijk wijzen op den tegenstand, dien de eed in den tegenwoordigen tijd heeft ontmoet, als zijnde strijdig met de godsdienstige overtuiging van velen.

Meer en meer hoort men den wensch uitspreken dat de eed, die volgens sommigen door zijn slot eene godsdienstige handeling is, zal worden vervangen door eene belofte, die ieder, van welke richting hij ook zij, kan afleggen, zonder daarbij met gemoedsbezwaren, hoe ook, te kampen te hebben. De tegenstanders van den eed beroepen zich hierbij op de exceptie, die de Grondwet voor sommige godsdienstige gezindheden gemaakt heeft, en zijn van oordeel, dat hierin geen onderscheid mag bestaan tusschen hen, die tot eene verklaarde gezindheid behooren en zij die eene andere, ook zelfs de meest afwijkende richting in zake Godsdienst, zijn toegedaan. Ongetwijfeld zijn er ook onder u die, bij gezette overweweging, met die laatste zienswijze instemmen, en hun mag ik wel de vraag stellen:

Hoe zult gij u gedragen op 't oogenblik waarop gij den eed staat af te leggen?

Zult gij weigeren en daardoor uwe pas verworven positie vaarwel zeggen?

Of zult gij, met laakbare onverschilligheid over uwe gemoedsbezwaren heenstappende, den eed zweren zooals de wet die van u vordert?

Voor u hoop ik dat gij noch 't een noch 't ander zult

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

doen. Daarom is het noodig, dat ik u mijne inzichten dienaangaande, als het resultaat mijner overwegingen, doe kennen.

Wanneer wij ons de zedelijke beteekenis van den eed helder voor oogen stellen, dan is hij niet anders dan eene plechtige verbintenis, om zich te gedragen naar 't geen wet en plicht van ons vorderen.

Voor hem, die daarvan naar eisch doordrongen is, kan de vorm, waaronder die belofte wordt afgelegd, geen onoverkomelijk bezwaar opleveren. Immers, indien gij u met het afleggen van den eed heilig voorneemt, om ten allen tijde daarnaar te handelen en al uwe daden daaraan te toetsen, behoeft gij in de aanroeping van het Opperwezen, waardoor de eedsaflegging in veler oog een godsdienstig karakter draagt, geen beletsel te zien.

Mogen zij, die op het stuk van den Godsdienst zóó liberaal zijn, dat zij, ook 't bestaan van een Opperwezen ter zijde stellende, de aanroeping daarvan als van onwaarde verklaren en op grond van dien tegen de van hen gevorderde godsdienstige handeling in verzet komen, het belet niet, dat de eed, in het wezen der zaak, eene plechtige belofte is, waarvan de waardij buiten den vorm staat. Naar mijne meening moet hier de vraag, of gij voornemens zijt te volbrengen wat gij zweert, hoofdzaak zijn. Wanneer uw gemoed u daarop in den meest volledigen zin een bevestigend antwoord geeft, dan mag de aanroeping van het Opperwezen al of niet, u niet weerhouden, om te zweren zooals de wet dat wil.

Ook zelfs voor de meest liberalen onder u behoeft het slot van het eedsformulier geen hinderpaal te zijn, want de eed *is* geen godsdienstige handeling. Hij is de waarborg, dien de wet vordert, dat ieder dienaar van den Staat zijn plicht zal doen, en om daaraan plechtigheid bij te zetten is dat slot, 't welk toch in het oog van het meerendeel nog *raison d'être* heeft, en aan de beteekenis der eedsaflegging overigens niets toe of afdoet, er bijgevoegd.

Maar zoo gij tegen dat slot overwegende gemoedsbezwaren hadt, zoo uw geweten u mocht aanklagen, dat gij iets deedt wat met uwe gemoedelijke overtuiging strijdt, of zoo gij zoudt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

meenen niet door den eed gebonden te zijn, *omdat* gij uwe belofte moest bezegelen met de slotwoorden, die voor u geen beteekenis hebben, — dan raad ik u aan om den eed te weigeren en liever van de aanvaarding van uw ambt af te zien. Want zoo gij onder die gegevens toch zweert, dan zweert gij u zelven een oordeel; dan handelt gij misdadig, zoowel jegens u zelven als jegens den Staat.

Laat dan uw gemoed hier uitspraak doen, maar dat dan ook die uitspraak het gevolg zij van een angstvallig beraad met uw geweten en met uwe plichten.

Velen, vooral jonge menschen van uwen leeftijd, meenen niet zelden eene overtuiging te bezitten, zonder nochtans behoorlijk te hebben onderzocht, of zij daartoe wel gerechtigd zijn. Het geldt hier niet eene oppervlakkige overweging, maar een ernstig overdenken van 't geen u te doen staat, de oplossing van een moreel vraagstuk van de hoogste orde. Daarom roep ik u toe: kent u zelven. Die zelfkennis, welke bij zoovelen wordt gemist, en die toch zoo hoog noodig is om én als mensch én als staatsburger aan uwe bestemming te beantwoorden, kan ik u niet genoeg aanbevelen. Want niet zelden wordt met veroordeelenswaardige voorbarigheid eene beslissing genomen, die maar al te spoedig blijkt de verkeerde te zijn geweest. Nu binnenkort de ernst van den eed op uwe jeugdige gemoederen drukken zal, moet ik u met nadruk aanbevelen wel te bedenken wat u staat te doen, en dan vertrouw ik dat gij zóó zult handelen, dat gij nimmer de oogen voor u zelven zult behoeven neder te slaan.

Bedenkt hierbij nog dat niemand, geen weldenkende althans, er u ooit een verwijt van kan maken zoo gij conscientieus naar de inspraak van uw hart handelt; integendeel, gij zult er de algemeene achting uwer medeburgers door inoogsten, mits gij omgekeerd ook zorg draagt, dat de bron uwer handeling in dezen volmaakt zuiver zij.

Zoo heb ik dan den eed beschouwd niet als eene godsdienstige handeling, maar als de plechtige, de heilige verklaring of belofte, dat gij uwe ambtsplichten trouw en eerlijk zult volbrengen. Eene belofte dus, die u, onder welken

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vorm dan ook afgelegd, zedelijk moet noodzaken in niets af te wijken van 't geen gij hebt op u genomen — en zoo opgevat geloof ik, dat ik u gerustelijk kan laten gaan naar de parade of naar de plaats waar de eedsaflegging geschieden moet.

Nu gij, naar ik vertrouw, volkomen op de hoogte zijt van alles wat de eed in zich bevat, zult gij zeker ook onderstellen dat deze handeling in alle opzichten met die plechtigheid plaats vindt, die zij te recht in 't oog van ieder verdient. Al mag 't u niet afschrikken of désillusionneeren, toch moet ik er u op voorbereiden, dat de voor den dienst in Indië bestemde officieren den eed op een hoogst eenvoudige, weinig luisterrijke wijze afleggen in het bureau van hunnen Chef te *Harderwijk*. Geene parade van het korps, waarbij gij zijt ingedeeld; geen vaandel, in welks schaduw gij staan zult; geen stoet van belangstellende kameraden, geen feestelijk vertoon; niets van dat alles. Voor u is het uiterlijk niet veel meer dan eene dood gewone dienstverrichting, die weinig geschikt is om indruk op u te maken. Bedenkt gij evenwel, dat het Koloniaal Werfdepôt, waartoe gij behoort, een geheel exceptioneel korps is, dat bij geen ander van het leger hier te lande of in Indië zelfs kan worden vergeleken, dan zult gij daarmede vrede moeten hebben. Uw verstand zal 't u ook zeggen, dat het niet anders kàn, en zoo 't al voor uw gevoel en militaire waarde pleit, dat gij niet voldaan huiswaarts keert, moet ik u niettemin raden daaraan niet te veel aanstoot te nemen. Verliest dan, om der wille van het uiterlijk vertoon, niet uit het oog, dat gij in zedelijken zin niets minder deedt dan uwe kameraden, die het voorrecht genieten, op eene meer indrukwekkende wijze aan den dienst van het Vaderland te worden verbonden.

Al staan uwe kameraden, met hunnen Chef aan het hoofd, niet gereed om u na afloop der plechtigheid een warmen handdruk te geven, zoo zult gij *mij* toch wel vergunnen u reeds bij voorbaat mijne gelukwenschingen aan te bieden, en daarbij de hoop en de verwachting uit te spreken, dat gij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den dag, waarop de eed door u werd afgelegd, niet zult vergeten; dat gij gedurende uwe geheele militaire loopbaan steeds de herinnering levendig zult houden aan 't geen gij beloofd hebt, en dat gij als braaf en eerlijk man *quand même* uwe belofte gestand zult doen.

Dat zij zoo!

DE TOEBEREIDSELEN VOOR DE REIS NAAR NEDERLANDSCH-INDIË. DE UITRUSTING. DE REIS EN DE AANKOMST.

Thans moet ik het gebied der hoogere beschouwingen, waartoe mij de reeds behandelde onderwerpen aanleiding gaven, verlaten, om u op een meer prozaïsch, maar toch ook nuttig terrein te begeleiden. Ik wil u namelijk eenigermate den weg wijzen, hoe gij u het best voor de groote reis voorbereidt, waarbij ik u op grond van eigen ervaring kan verzekeren, dat, wat ik u heb aan te bevelen, verre van overbodig is en uwe aandacht ten volle verdient.

Aan den vooravond van uw vertrek naar Indië, waar gij naar menschelijke berekening eene reeks van jaren vertoeven zult, kan 't niet anders, of er valt zeer veel te doen, alvorens gij, met het bewustzijn niets ongedaan te hebben gelaten, de reis feitelijk kunt aanvaarden.

Allereerst zult gij, al naarmate het oogenblik van uw vertrek nadert, er op bedacht moeten zijn, om op eene vormelijke en hartelijke wijze afscheid te nemen van uwe bloed- en aanverwanten, vrienden en kennissen, waarbij gij zeker hun, die u tot dusverre geleid en gevormd hebben, de hun toekomende plaats op uwe breede agenda niet zult ontzeggen. Wel is het in den tijd, dien wij beleven, geen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vreemd verschijnsel meer, dat de band, die weleer de familieleden zoo innig vereenigd hield, losser en losser wordt, dat ieder meer en meer voor zich-zelven leeft en werkt, maar dit mag mij niet weerhouden u aan te raden om in dezen de nieuwe richting niet te volgen. Niet alleen dat het u een aangenaam bewustzijn moet schenken, dat gij na uw vertrek in de herinnering van zoovelen voortleeft, maar ook zal 't u later, wanneer gij na tal van jaren den vaderlandschen bodem weer betreedt, om er u eindelijk, na afgelegde loopbaan, weder voor goed te vestigen, nuttig en aangenaam zijn, zoo gij door hen, die u het naast bestaan, met open armen, liefderijk en hulpvaardig wordt ontvangen. Hoe gelukkig, wanneer tusschen de velen, die gespaard bleven, de ledige plaatsen door een jong en hoopvol geslacht zijn ingenomen, dat van de ouderen leerde u met achting en liefde in den breeden kring op te nemen; wanneer uwe vrienden en hunne kinderen wedijveren om u in het Vaderland, dat gij in het gloeiend Oosten eervol hebt gediend, eene waardige en bemoedigende ontvangst te bereiden. En hoe verheffend wanneer gij op uwe terugreis, de kusten van het Vaderland ziende opdoemen, het bewustzijn bij u draagt, dat vele harten daar met verlangen uwe komst verbeiden en u warm tegenkloppen.

Welaan, bereidt dien benijdenswaardigen toestand voor, door mijne raadgeving niet te veronachtzamen, waarbij ik nog deze voeg, dat gij uwe rondreis ter bereiking van dat doel niet te lang uitstelt. Het komt zoo licht tot afstel, en hoe langer gij er mede toeft, hoe minder gij er toe komen zult, want gaandeweg worden de oogenblikken, die gij nog met uwe naastbestaanden te zamen zult zijn, kostbaarder. Bedenkt hierbij, dat degenen die gij voorbijgingt terecht uwe onhartelijkheid zullen laken, om u ook in den vervolge met onverschilligheid te beantwoorden. Dàt zoudt gij dan eenig en alléén aan u zelven te wijten hebben, want het is aan *u* om niemand te vergeten. Zelfs zult gij wél doen om, met terzijdestelling van bestaande grieven en veeten (in welke familie bestaan die niet?), bij uw afscheid geene uitzondering

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te maken, waardoor gij van *uwe* zijde ten minste toont dat gij met een minder aangenaam verleden wilt breken en dat gevoel boven hartstocht gaat.

Inmiddels verdienen ook andere punten uwe aandacht. Hoe schijnbaar onbeduidend ook in vergelijking met het hoofdmoment dat u bezighoudt, toch hebben tal van bezigheden aanspraak op uwe bemoeienis. Zij mogen prozaïsch zijn, maar zij hebben toch te veel waarde, om niet met zorg te worden behartigd. Daaronder noem ik uwe uitrusting voor de reis en gedurende de eerste jaren van uw verblijf in Indië, in de eerste plaats. Ik heb gemeend niet doelmatiger te kunnen doen, dan u eene gedétailleerde opgave aan te bieden van 't geen gij noodig zult hebben. (Zie hierachter den staat A.)

Als algemeene toelichting daarvan diene hier, dat ik uitging van de gedachte, dat het meerendeel uwer het gezond verstand zal hebben om ongehuwd naar Indië te vertrekken. Wie in 't algemeen gesproken de dwaasheid begaat om, reeds voordat hij zelf begonnen is, zich de lasten en zorgen van den huwelijken staat op de schouderen te laden, die zal zelf moeten weten uit te maken wat hij meer behoeft; maar daarin wensch ik mij, uit den aard der zaak, van raadgevingen te onthouden.

In de onderstelling voorts dat niet ieders geldelijke middelen eene gelijke draagkracht bezitten, zijn die opgaven zóó ingericht, dat zij, bij een maximum en een minimum, ook de keuze van een gemiddelde vrijlaten, dat in verband met de gratificatie, die u wordt uitgekeerd, ruimschoots voldoende is te achten. Voorzeker behoef ik er niet op te wijzen, dat bij de aanschaffing met economie dient te worden te werk gegaan. De aanmaak in de kleedingmagazijnen, die men thans alom aantreft, zal alleen voor *die* artikelen aanbeveling verdienen, wier vervaardiging daar door de routine beter dan overal elders te verkrijgen zal zijn. Gij zult in dezen wel doen te rade te gaan met de vrouwelijke leden uwer naaste omgeving. De keus der grondstof kan moeielijkheden opleveren, omdat niemand zich in de gematigde luchtstreek een denkbeeld kan vormen van de tropische hitte, in welke die

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

artikelen moeten worden gebruikt, noch ook van de wijze waarop zij daar behandeld worden. Daaraan heb ik trachten te gemoet te komen door zooveel doenlijk de soort der stoffen zoo te omschrijven, dat men zich, met een weinig nauwgezetheid, niet erg vergissen kan.

Terwijl gij dan met bedachtzamen spoed de noodige maatregelen in dezen getroffen zult hebben, houdt gij u ook met andere noodzakelijke verrichtingen bezig, die gij vooral niet moogt nalaten, wilt gij u later groote moeielijkheden besparen.

Als de voornaamsten daarvan noem ik:

Het lichten van eene geboorte-akte, extract-doopregister, zoomede de attestatie van uw lidmaatschap van het godsdienstig kerkgenootschap waartoe gij behoort.

Indien uwe belangen het vorderen, zorgt gij voor eene akte van meerderjarig-verklaring en in verband daarmede voor eene generale volmacht op uwen vader, voogd, familielid, vriend of vertrouwbaar *homme d'affaire*, die de taak wil aanvaarden om uwe belangen in het Vaderland te behartigen.

Zoo gij als minderjarige vertrekt, behoort gij bij meerderjarig worden *in Indië* onmiddellijk voor zulk eene volmacht te zorgen.

Voorts verzamelt gij zorgvuldig alle mogelijke aanteekeningen en bescheiden, die op uw geslacht betrekking hebben, zoomede alle zoodanige papieren die u nuttig kunnen zijn, waartoe onder vele anderen behooren: uwe benoeming tot cadet, uwe aanstelling tot officier, diploma's, brevetten, enz.

Het medenemen van aanbevelingsbrieven, die u al dadelijk bij uwe intrede in de Indische maatschappij den toegang zullen verschaffen tot de beschaafde kringen, waarin gij door uwen stand te huis behoort.

De vervaardiging van een ruim aantal photographieën, voor hen die gij gaat verlaten, moogt gij vooral niet verzuimen, waarbij gij indachtig moet zijn, dat eene spoedige vervanging van uit Indië wenschelijk zal zijn, want niets verandert in betrekkelijk korten tijd meer, dan de gelaatstrekken van den zich tot man vormenden jongeling.

Indien gij vermeent voor ouders of andere bloedverwanten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te moeten zorgen, dan zult gij al dadelijk te *Harderwijk* of — zoo gij zonder troepen naar Indië vertrekt — bij het Departement van Koloniën eene delegatie moeten passeeren van maandelijks op uw traktement in te houden gelden. Ook dàn, wanneer gij, wat ik evenwel niet voor u hoop, schulden moet achterlaten, kunt gij niet beter doen dan uwe schuldeischers te bevredigen door eene delegatie op uwen, hun te noemen gemachtigde. Het is verkieslijk dat gij dit vóór uw vertrek regelt. Eenmaal in Indië, en in het genot van uw volle traktement, zal 't u altijd veel moeielijker vallen eene zekere som te ontberen, dan wanneer gij u van den beginne af aan een verminderd inkomen gewent. Bovendien vorderen de goede trouw en uw naam als eerlijk man, dat gij hen, aan wie gij wat schuldig zijt gebleven, ook de zekerheid geeft, dat zij niet te vergeefs op uwe eerlijkheid gesteund hebben.

Behalve het reeds genoemde mag eene, zij het dan ook beknopte, bibliotheek niet ontbreken. Daartoe behooren in de eerste plaats uwe studieboeken, met de notitiën, dictaten en toelichtingen, waarvan gij gedurende uwen leertijd gebruik hebt gemaakt. Allicht hebt gij voorliefde voor een bepaalden tak van wetenschap, en dan dient gij u ook daarvoor de noodige hulpbronnen aan te schaffen, terwijl eindelijk de voornaamste werken van klassieke schrijvers in de talen, die gij beoefend hebt, zooveel doenlijk moeten aanwezig zijn. Vooral dit laatste moet ik u met aandrang aanbevelen. De beschaafde man, onverschillig welk ambt hij bekleedt, mag niet onkundig zijn of blijven van de schoonste producten der letterkunde, zoowel van den vroegeren als van den hedendaagschen tijd. De lezing daarvan heeft een vormend vermogen, waarvan gij later den weldadigen invloed ongetwijfeld zult ondervinden; zij oefent den geest, veredelt het karakter en schenkt u in alle levensomstandigheden een blijvend genot, dat vooral in Indië niet te waardeeren is. Om het gelezene goed te verstaan, voorziet gij u van deugdelijke woordenboeken en getroost u daarvan aanvankelijk een ruim gebruik te maken, om later de meesterstukken van een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Shakespeare, Goethe, Victor Hugo en *tutti quanti* gemakkelijk en met vrucht te kunnen lezen. Dat gij u overigens voor de zeereis van eenige lichte lectuur voorziet, kan niemand misbillijken, hoewel ik eene overmatige lezing daarvan niet zou kunnen goedkeuren. Eindelijk mag ik diegenen uwer, wier geldmiddelen dat veroorlooven, aanbevelen om vóór hun vertrek eene korte reis te maken, naar dat gedeelte van ons land of daarbuiten dat hen het meest aantrekt. Ik bedoel hiermede niet, dat gij er naar streven zult om den beker van het genot nog snel en tot oververzadiging toe te ledigen, maar heb daarmede veeleer op het oog dat het zien van nieuwe, aangename tafereelen, het ontvangen van andere en ruime indrukken, gunstig op uwe gemoedsstemming zal terugwerken. Het zal, vooral wanneer gij dit kunt volbrengen in gezelschap van hen die u het liefst zijn, eene aangename, rustige herinnering geven, die gij later zult waardeeren, en 't heeft het groote voordeel, dat gij met een zeker gevoel van voldaanheid scheiden kunt van het tooneel, waarop gij tot dusverre uwe levensrol gespeeld hebt.

Met inachtneming van het voorgaande vertrouw ik, dat gij de groote reis wel uitgerust kunt aanvaarden. Het spreekt van zelf, dat gij de voorzorg neemt om bij den agent der Stoomvaartmaatschappij die u is aangewezen of die gij zelf gekozen hebt, de noodige inlichtingen inwint nopens uwen overtocht. In bijna iedere stad van eenige beteekenis is zoodanig agent aanwezig, en 't kost u maar één woord om langs dien weg alles te weten te komen wat u noodig is. Hebt gij uwe uitrusting in kleedingmagazijnen besteld, dan moeten de leveranciers het bestelde, behoorlijk geëmballeerd en van de noodige adressen voorzien, tijdig naar het hun aan te wijzen stoomschip verzenden. Zoo gij kunt vergewist ge er u persoonlijk van, dat dit alles naar eisch wordt nageleefd.

Hierbij worde niet vergeten, dat uwe lakensche kleeding, zoomede andere aan bederf onderhevige uniformstukken, worden gepakt in grootere en kleinere blikken trommels, die, goed dicht gesoldeerd, van eene houten omhulling worden voorzien.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De agent zal u voorts wel waarschuwen tegen het medenemen van ontbrandbare en ontplofbare zelfstandigheden, zooals lucifers, buskruit, patronen of wat dies meer zij; ook laat hij stellig niet na u er aan te herinneren, dat iedere kist voorzien moet zijn van eene inhoudsopgave, ten einde u te *Batavia* bij aankomst zooveel doenlijk buiten moeielijkheden met de recherche te houden. Na voorts de reglementaire bepalingen, die hij u met de passagebiljetten, adressen enz. ter hand stelt, nauwkeurig te hebben nagelezen, verzuimt gij niet uwe bagage te verzekeren tegen zeegevaar. Dit kan bijna overal middels diezelfde agenten geschieden, tenzij gij de hulp van cargadoors- of assurantie-kantoren wenscht in te roepen. Gewoonlijk wordt alles voor $1^1/_2$ à 2 maal de waarde verzekerd. Dit geschiedt dáárom, omdat gij, zoo eene zeeramp u treffen mocht, al dadelijk verplicht zijt u opnieuw en tegen veel hoogere prijzen te equipeeren, terwijl, voor 't geval het leven er mede gemoeid was, de assurantiesom aan uwe nagelaten betrekkingen ten goede komt. Daarom laat gij dan ook de polis der assurantie, zoo noodig met eene speciale procuratie, in handen van uwen generalen gemachtigde of zaakwaarnemer achter, die dan *casu quo* het noodige verrichten kan.

Niet overbodig is het u dringend aan te bevelen uwe geldelijke zaken met nauwgezetheid te regelen, alvorens gij vertrekt. Het nazenden van rekeningen naar Indië, gewoonlijk door tusschenkomst van het Ministerie, gaat nimmer buiten bemoeienis van het Departement van Oorlog aldaar. Het geeft al aanstonds een ongunstigen indruk nopens uwe nauwgezetheid in geldzaken en omtrent uwe soliditeit, bij den aanvang uwer carrière. Dit leidt mij van zelf tot de waarschuwing, dat gij vóór, bij en na uwe benoeming niet al te wild met uwe gratificatie omspringt. De som van ƒ 1000 is, boven en behalve het u maandelijks uit te keeren verlofstraktement en met bijtelling van de twee maanden voorschot op uw inkomen gedurende de reis, een hoogst betamelijk bedrag, om in de kosten van uw equipement te voorzien. Het is evenwel volstrekt onvoldoende, wanneer gij daar-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van feestvieren, goede sier maken en u uitgaven veroorloven wilt, die vreemd zijn aan het doel, waarvoor die gelden moeten dienen. Vergeet hierbij niet dat u, vóór uw vertrek, nog tal van uitgaven wachten, die gij niet kunt ontgaan, daargelaten nog dat velen reeds vóór hunne benoeming een wissel op de toekomst trokken, en dat jonge menschen in 't algemeen eene doorgaande neiging bezitten voor eene noodelooze royaliteit, waarvan de treurige gevolgen zich meestal te laat doen gevoelen. Ik spreek hier natuurlijk voor hen die onbemiddeld zijn, en hun raad ik aan met hun traktement te zien toe te komen en de gratificatie voor geen ander doel ter bestemmen dan waarvoor het Rijk haar ook geeft.

Laat ik hier voorloopig bijvoegen, dat uwe uitgaven gedurende de reis en bij aankomst, zooals straks zal blijken, de aanbeveling tot zuinigheid nog zooveel meer wettigen.

Onder al die bemoeienissen is dan eindelijk het oogenblik van vertrek aangebroken. Immers ik onderstel dat geene pogingen zijn aangewend om het verblijf te rekken, tenzij dringende redenen dat gebiedend noodig maakten. Het noodeloos uitstellen van het vertrek is zeer verkeerd. Het geeft voedsel aan den weerzin van velen om hunne betrekkingen te verlaten; ontwent u aan arbeidzaamheid; maakt u lusteloos om de taak die u wacht te aanvaarden en werkt storend op de gemoedsrust. Maakt u veel liever van den beginne af aan gemeenzaam met de gedachte, dat het uur der scheiding spoedig zal slaan; dat uw plicht u roept ver van degenen die u lief zijn; dat gij uw gevoel moet onderdrukken, omdat het zoo zijn moet en niet anders kan.

Hoe gij u in die laatste oogenblikken gedragen zult; hoe gij de heilige aandoeningen, die uw gemoed dan overweldigen, stillen zult; hoe gij uwe rechtmatige droefheid het hoofd zult bieden; hoe gij u schier radeloos losrukt van de omhelzingen eener liefhebbende moeder of u ontwringt aan de krampachtige omarming van een bejaarden vader — ach, mijne vrienden, hoezeer ik dat alles zelf ondervond en de herinnering daaraan nog steeds levendig bij mij is, ik kan u dáárin geen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

raad geven en moet dat alles aan u zelven overlaten. Moge uw zedelijke moed u daarbij steunen; maar neemt alleen dezen raad aan: maakt het kort en bespaart u zelf en hun die u lief zijn de folteringen van den vreeselijken zielestrijd dien gij zult te strijden hebben. Gelukkig dan ook wanneer gij moedig en mannelijk dat oogenblik van hartverscheurende droefheid hebt doorgeworsteld en gij rustig en wel uwe plaats op het stoomschip zult hebben ingenomen, om na het wisselen van een warmen handdruk met hem, die u tot het laatst nabij was, uwe bestemming te volgen.

Op dien stoomer, die u met onverbiddelijke snelheid van de vaderlandsche kusten verwijdert en uwe toekomst tegen doet spoeden, zoek ik u, na alles wat gij in weinige uren doorleefd hebt, weder op. Wèl u, zoo ik u inderdaad kalm terug mag vinden, om u, ook al verkeert gij onder den indruk van dat onvergetelijke afscheid, verder met mijnen raad van dienst te zijn. Voorzeker, het pleit voor uw hart, wanneer ik u treurend vind, maar laat het eene stille, waardige droefheid zijn, die u niet weerhouden mag man te zijn en u moedig te verheffen boven 't geen onvermijdelijk was.

Rusteloos als ons gansche bestaan is ook het leven, dat gij nu gedurende eenige weken aan boord leiden moet; want al meent gij dat op zulk eene beperkte ruimte, in zulk een kleinen kring van menschen, alles eentoonigheid ademt, toch zult gij spoedig bemerken, dat in die engere omgeving verhoudingmatig alles gelijk is aan 't geen gij tot dusverre in breedere afmetingen van nabij hebt gezien en bijgewoond. Ook zult gij bemerken, dat eene zeereis als deze rijk is aan afwisselingen, en daardoor ook volkomen geschikt om uwe gedachten af te leiden van het punt, waarop zij zich in het eerste begin der reis, ondanks u, concentreeren.

Reeds dadelijk bij uwe komst aan boord zoekt gij de gelegenheid om met den commandant en zijne officieren kennis

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te maken. De wellevende man weet trouwens, onder al de drukte en de beslommeringen van het vertrek, toch uwe pogingen daartoe in de hand te werken, ja zelfs den tijd te vinden om met zijne gasten een glas te drinken tot welkomstgroet aan boord, een glas op de kennismaking en een ander op de voorspoedige reis. Dit verhindert u niet om u onverwijld te vergewissen of uwe bagage voltallig is ontvangen en of 't geen »voor de reis" is bestemd, ter goeder plaats geborgen is.

Eene verkenning tusschendeks, waarbij gij de voorzorg neemt uwe brandende sigaar boven te laten, wilt ge er niet door een van het bedienings-personeel aan herinnerd worden, volgt dan. De voor u bestemde hut wordt in oogenschouw genomen, koffers, kisten, pakken enz. geordend, »zeevast gezet", zeggen de zeelieden, voor zooveel noodig en doenlijk uitgepakt, in één woord, gij maakt het u zoo behagelijk en gemakkelijk als mogelijk is, vóórdat de zeeziekte, die honderd tegen een in aantocht is, u met hare lusteloosheid getroffen heeft. Hierbij zult gij nu en dan de hulp van een hofmeester of diens helper niet kunnen ontberen, tot welk einde gij hem daartoe vriendelijk uitnoodigt en geduldig wacht tot hij u helpen kan. Dan raadpleegt gij zoo noodig den inventaris uwer bagage en brengt al datgeen te voorschijn, wat gij dagelijks behoeft. Schaamt u daarbij de tranen niet, die gij zeker storten zult, wanneer gij schier bij iederen greep de hand legt op die kleine geriefelijkheden, waarmede zij, die gij achterliet, u nog de laatste bewijzen hunner hartelijke genegenheid hebben willen geven. Weent vrij, jeugdige kameraden; de tranen die gij stort zijn de onmiskenbare tolken van uw gevoelig hart en van een onbedorven gemoed. Maar gij moogt aan dien weemoed niet te veel voedsel geven. Zoo spoedig mogelijk volbrengt gij deze noodzakelijke werkzaamheden, en dan zoekt gij uwe lotgenooten op, met wie gij als wellevend man op eene ongezochte wijze gaandeweg kennis zoekt te maken. Het is ondoenlijk dit in ééns te doen; er worden eenige dagen toe vereischt, alvorens gij u met uwe medepassagiers in aan-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

raking hebt gesteld; want ook zij verkeeren onder denzelfden invloed van het jongste afscheid; ook zij gevoelen behoefte om weer normaal te worden; ook zij weenden in hunne hut, gelijk gij zoo even deedt.

Maar van lieverlede treedt de geweldige droefheid op den achtergrond, om plaats te maken voor levenslust en opgewektheid. Onwillekeurig laten het leven aan boord en de afwisselingen, vooral in de eerste dagen der reis, hunnen invloed gelden, en spoediger dan gij wel gedacht had, zijt gij met uwen toestand verzoend.

Het ligt niet in mijne bedoeling, noch is het hier de plaats, om de zeereis te beschrijven. Zeker hebt gij voor uw vertrek kennis genomen van 't geen op dat gebied, vooral in den laatsten tijd van den verdienstelijken WERUMEUS BUNING, het licht heeft gezien. Eenige opmerkingen komen mij evenwel nuttig voor. Het leven aan boord van de groote mailstoomers is eigenlijk eene beknopte maatschappij, waarin zich, op eene zeer bescheidene schaal wel is waar, toch al de golvingen en bewegingen doen gevoelen, die wij in de groote samenleving waarnemen. Het aantal reizigers is gemeenlijk groot, en bestaat, zooals van zelf spreekt, uit een zeer gemengd getal individuen, die ieder voor zich hunne adspiratiën en verwachtingen, hunne deugden en gebreken hebben. Gij doet verstandig om u in den beginne, met inachtneming der gewone wellevendheidsvormen, eenigszins terug te houden, om u van lieverlede te kunnen aansluiten bij den kring, welks bestanddeelen u de meeste waarborgen voor een aangenamen omgang geven. Want gelijk dat ten onzent alom geschiedt, vormen zich ook aan boord al spoedig clubs, die, zonder zich opvallend af te scheiden, toch voor anderen minder toegankelijk zijn. Na genoegzame waarneming doet gij wel niet te lang te toeven met eene keus waar gij u zult aansluiten, tenzij gij u bij voorkeur met uwe medeofficieren, zoo die er zijn, zelf tot zoodanige club vereenigt.

Laat u voorts in geen geval door den kwelduivel der verveling overmeesteren. Menschen, die zich niet weten bezig te houden, zijn lastig, zoo niet erger, voor de medereizigers.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Van den beginne af aan, zoodra de zeeziekte geweken is, zult gij niet beter kunnen doen dan uwen dag zoo doelmatig mogelijk te verdeelen. Uwe boeken, wat studie, zoo de lust daartoe bestaat, de gezellige omgang met anderen, maar bovenal het aanhouden van een aaneengeschakeld reisjournaal, ziedaar even zoovele gegevens om den dag aangenaam en nuttig door te brengen. Vooral het dagelijks bijhouden van het journaal verdient aanbeveling. Het oefent uw stijl en uw denkvermogen, maakt u oplettend op 't geen om u heen gebeurt en 't zal u later bij herlezing menig genoeglijk oogenblik verschaffen. De talrijke afwisselingen, vooral van de eerste helft der mailreis, geven u daartoe meer dan voldoende stof.

Het verblijf te *Southampton*, waaraan gij een uitstapje naar *Londen* of naar 't eiland *Wight* kunt verbinden; de lachende Portugeesche kusten, het trotsche voorgebergte van *St.-Vincent*, de *Straat van Gibraltar*, de met sneeuw bedekte toppen van de *Sierra Nevada*, de prachtige Oostkusten van *Spanje*, *Marseille*, *Sardinië*, *Corsica*, *Napels*, de *Straat van Messina*, de *Etna;* dan de Afrikaansche kusten, *Port-Saïd*, het *Kanaal van Suez*, het voorgebergte van *Sinaï*, de *Roode Zee*, de Egyptische en Arabische kusten met *Mokka*, *Perim*, *Aden*, *Socotora*, het reusachtige voorgebergte van *Gardafui*, enz. — wat een overvloed. Voorzeker meer dan genoeg om een boeiend reisverhaal samen te stellen, vooral wanneer gij u de moeite geeft om de indrukken en denkbeelden, die dat alles u geeft, ongekunsteld maar nauwkeurig terug te geven.

Dan raad ik u ook aan u zooveel mogelijk vertrouwd te maken met het zeevak in algemeenen zin, waartoe uwe opleiding u, tot zekere grenzen, geschikt maakte.

Waarnemingen van het weer, veranderingen in de atmosfeer, barometer- en thermometer-standen, kompas, beweegkracht en nog veel meer, verdienen in hooge mate uwe aandacht. Dit alles zal u stellig menig aangenaam oogenblik geven, wanneer gij dat stelselmatig gedurende de reis volhoudt, in stede van u, met de verveling op het gelaat, in een luiaardstoel te wiegelen, gelijk zij, die zich geen bezig-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heid weten te scheppen en zelfs hun roman van ZOLA lusteloos ter zijde leggen.

Een niet te gemeenzame omgang met de scheepsofficieren kan u in veel opzichten dienen, om wat gij niet of onvoldoende weet van hen te vernemen. Onthoudt u evenwel van eenige inmenging in den dienst van het schip; wanneer gij belangstelling toont krijgt gij ongevraagd inzage van 't een en ander, dat u anders onbekend zou blijven.

Het is verder gebruik, dat de vertering geschiedt op bons, die iedere week tegen betaling worden afgelost. Niet zelden valt die rekening tegen. De leefregel aan boord leidt tot meer dan gewoon verbruik van dranken, waaraan men zich bezwaarlijk onttrekken kan. De tweemalen daags aangerichte tafel, het zoogenaamde sociëteitsuur vóór het hoofdmaal, de behoefte aan bier, minerale wateren enz. in het heete klimaat, dat reeds te *Port-Saïd* zijn invloed doet gevoelen, zijn even zoovele aanleidingen tot verbruik. Voegt men daarbij de deelneming aan kleine feestelijkheden, verjaardagen en andere, en gelet op de door de ervaring bijna als wet geijkte waarheid, dat soms de meest onbeduidende kleinigheid de sluimerende behoefte om feest te vieren doet ontwaken, dan behoef ik niet nader te betoogen dat uw scheepsbudget, om 't zoo eens te noemen, heel wat te dragen heeft. De uitgaven te *Southampton*, *Marseille* en *Port-Saïd*, de gebruikelijke fooi aan het bedienings-personeel, de kleine uitgaven aan de speeltafel, dit alles te zamen zal u bevestigen, dat ik u niet ten onrechte spaarzaamheid aanbeval. Het zij nog eens herhaald, ik spreek hier voor hen die onbemiddeld zijn; maar ook dengenen, die in ruimer omstandigheden verkeeren, zij zelfbeheersching en matiging aanbevolen, al ware 't slechts uit kieschheid tegenover hunne minder bemiddelde kameraden.

Nog moet ik u wijzen op de wenschelijkheid dat ieder reiziger alles moet aanwenden om de goede harmonie te bestendigen. Zonder bloohartig of al te toegevend te zijn, dient gij te waken tegen overgevoeligheid, lichtgeraaktheid of overdrijving in uwe eischen.

Er bestaat aan boord van alle schepen eene soort van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

etiquette, eene inachtneming van vormen, waartegen men niet straffeloos zondigt. En dat is goed ook. Immers in zulk een eng bestek is het ondoenlijk om lastige en aanmatigende personen te vermijden, zooals men dat te land doen kan. Daarom moet ieder zich houden aan de vormen, die zoo goed als conventioneel zijn, want daarin ligt de eenige waarborg voor een aangenamen omgang onderling en voor de goede verstandhouding in het algemeen.

Nog een punt moet ik onder uwe aandacht brengen, en wel dit, dat gij u te hoeden hebt voor het aanknoopen van liefdesbetrekkingen gedurende de reis. De zoogenaamde »scheepsengagementen", die trouwens door de zooveel kortere reizen per stoomschip veel minder voorkomen dan weleer, dragen in 't oog van het publiek altijd een minder gewaardeerd karakter en niet ten onrechte. De toestand, waaronder de kennismaking plaats heeft, is zoo abnormaal; de tijd, om elkander te leeren kennen, is zoo kort; de omstandigheden, waaronder de verkeering moet plaats hebben, zoo afwijkend! De gewoonte van elkander dagelijks te zien en de eentoonigheid van het scheepsleven doet velen naar dit middel grijpen, om zich schadeloos te stellen, zonder te weten, dat zij in de meeste gevallen eene dwaasheid begaan, die niet zelden van blijvenden invloed op hun toekomstig leven blijkt te zijn.

Wanneer ik u nog uitnoodig om op ieder station, waar dat doenlijk is, uwe achtergelaten betrekkingen berichten nopens u te doen toekomen, en gij tot dat einde zorgen moet uwe brieven in tijds gereed te hebben, dan meen ik dat alles met u besproken is wat u van dienst kan zijn.

Heeft het verblijf aan boord u ook alle redenen tot tevredenheid gegeven, hebt ge u bij de opvolging mijner raadgevingen wèl bevonden, toch hebt gij ongetwijfeld met verlangen naar het einde der reis uitgezien. In mijne verbeelding zie ik u dagelijks inzage nemen van den afgelegden

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

afstand, en met niet minder belangstelling zie ik u de kaart raadplegen, om het nog overblijvende gedeelte te overzien. De van scheepswege in het voorportaal van het salon ter inzage opgehangen resultaten van het afgeloopen etmaal toonen u aan, hoe het edele stoomschip, trots wind en zee, met verbazende snelheid de schier onmetelijke afstanden doet verdwijnen. Gij weet dus uit eigen aanschouwing hoever gij nog van de plaats uwer bestemming af zijt, en behoeft dienaangaande commandant noch officieren, die gaarne van het geven van informatiën, die zij aan ieder op zijne beurt verschuldigd zouden zijn, vrijblijven, lastig te vallen.

Juichend en vol geestdrift begroet gij dan eindelijk de Sumatra'sche kust, en 't zij de reis over *Atjeh* of over *Padang* leidt, gij verheugt u in het gezicht van het land, waar voor eene reeks van jaren uwe toekomst ligt.

Zoo ooit, dan is het thans vergeeflijk en verklaarbaar, zoo gij van uw budget de uitgave van een extra flesch vergt.

Met welgevallen hoort gij den ankerketting afloopen en nieuwsgierig richten zich uwe blikken op de sloep van den havenmeester, de eerste Europeaan en landgenoot, die, met een hartelijk welkom aan de van *patria* komenden, de talrijke brieven, nieuwsbladen, enz. aan den administrateur ter uitreiking aan geadresseerden overgeeft. 't Lijdt geen twijfel, dat ook voor ieder uwer een zware mailbrief bestemd is. Het ongeduld, waarmede gij de altijd te langzame uitdeeling gadeslaat, is evenwel spoedig bevredigd, wanneer gij met dien gelukkigen schat, vastgekneld tegen uw hart, de eenzaamheid in uwe hut opzoekt om daar de tallooze betuigingen van liefde en genegenheid te lezen, die zoo hoogst weldadig voor uw gemoed zijn. Laat dan ook onbedwongen uwe gemoedsaandoeningen den vrijen loop; uw hart zich lucht geven; want gij zijt op dat oogenblik in den geest weder te zamen met hen, die u zoo dierbaar zijn en wier beeld niet ophield in uwe herinnering te leven. Met den wensch, dat de berichten goed zijn, dat gij reden tot tevredenheid hebt, laat ik u de vele brieven van oud en jong rustig doorlezen, om u dan, wanneer uwe gemoedsstemming weder hare gewone

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kalmte heeft herkregen, uit te noodigen den tijd, dien het oponthoud duren zal, te benutten om een uitstapje naar den wal te doen. Gij zult dan den eersten indruk opvangen van land en volk, zoomede van de wijze waarop uwe landgenooten in Indië leven en werken, gelijk u dat nu eerlang zelf ook te doen staat.

Eindelijk is het laatste traject afgelegd en bevindt gij u op de reede van de Koningin van het Oosten.

Gedurende de laatste dagen der reis hebt gij gaandeweg in uwe hut opruiming gehouden van alles wat gij niet meer noodig zult hebben. Koffers, kisten, tasschen, alles wordt weder met zorg gepakt, eene bezigheid waarin gij u door de warmte, die u zeker overlast aandoet, niet moogt laten verhinderen. Op den laatsten dag verzuimt gij niet met ieder, waarmede gij wat te vereffenen mocht hebben, af te rekenen; geleende boeken en andere zaken over en weer terug te geven en op te vorderen, en verder uwe maatregelen zóó te treffen, dat gij het stoomschip onmiddellijk kunt verlaten. De bagage »voor de reis" vergezelt u op de havenstoomboot, die de passagiers naar den wal zal brengen; uwe overige goederen worden van scheepswege in het entrepot gebracht, alwaar gij die eenige dagen later, na visitatie en betaling der verschuldigde rechten, in ontvangst kunt komen nemen.

Al dadelijk bij uwe aankomst wordt u een order tot lezing aangeboden, waarnaar gij u te gedragen hebt. Zoodra uwe bagage aan den »kleinen boom" onderzocht is, waarbij ik u moet aanraden eerlijk weg te zeggen wat de inhoud is, zoo men er u, zonder opening, naar vraagt, begeeft gij u per spoor, tram of huurwagen, op welken laatste gij tevens uwe bagage medevoert, naar *Weltevreden*. Dáár neemt gij uw intrek in het logement, dat u ongetwijfeld reeds aan boord door dezen of genen is aanbevolen.

Het is wenschelijk, dat gij u niet door economie laat besturen om een hotel van den tweeden rang te kiezen; ook behoeft de meerdere of mindere afstand van het kampement, waar gij al aanstonds veelvuldig zijn moet, u bij die keuze niet te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

leiden, omdat de tram u spoedig en gemakkelijk brengt waar gij wezen moet.

Met de aanbeveling, om dadelijk een ruim gebruik te maken van het bad, uwe kleeding volkomen naar het klimaat te regelen en voorzichtig te zijn in het gebruik van verkoelende dranken en vruchten, laat ik u voorloopig alleen, om u de gelegenheid te geven uwe dienstplichten te vervullen, waarna ik u later hoop terug te vinden in het garnizoen dat u op- of buiten *Java* zal aangewezen zijn.

DE INTREDE IN HET KORPS.

Ik begin met u, mijne jonge kameraden, geluk te wenschen met uwe behouden reis, met uwe aankomst in Insulinde, iets wat ik straks vergat en thans heb goed te maken. Maar bovenal geluk met de intrede in uw korps, alsook met de feitelijke aanvaarding van uwen dienst; want na 't geen ik u reeds vroeger heb voorgehouden, zult gij zelf wel tot de overtuiging zijn gekomen, dat nu eerst uwe taak begonnen is. Hebben geene buitengewone omstandigheden of een verzoek uwerzijds op uwe plaatsing invloed uitgeoefend, dan zijt gij hoogst waarschijnlijk bij een voltallig hoofdonderdeel ingedeeld. Voor u is het te hopen, dat men in Indië, door ervaring geleerd, de gewoonte zal hebben aangenomen, om de nieuw aangekomen officieren, ter bevordering van een niet te vermijden acclimatisatie-proces, op de gezondste plaatsen van *Java* garnizoen te doen houden. Valt het toch niet te ontkennen, dat gij u aanvankelijk, gelijk het meerendeel, moet onderwerpen aan de klimatorische invloeden, die niet achterwege blijven, 't mag u omgekeerd niet ontmoedigen of verontrusten. Hij, die zijne gezondheid in de jaren der ontwikkeling heeft gespaard, die met een gezond en krachtig gestel in Indië

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

komt en daar, zonder verzet, vooroordeel of ongemotiveerde tegeningenomenheid, de leefregelen opvolgt, die door de ondervinding als doelmatig zijn erkend, die zal zonder eenig gevaar het voor sommigen moeielijke overgangstijdperk te boven komen. Koester ik dan nopens uwe gezondheid geene andere dan goede verwachtingen, ook in moreelen zin zal 't u goed gaan, mits gij mij ook daarin als uw leidsman wilt hooren.

Wellicht verwacht gij, dat men in Indië de goede gewoonte zal hebben aangenomen, om de nieuw-aangekomen officieren, gelijk zulks van oudsher bij het leger hier te lande gebruikelijk is, eene eenigszins feestelijke ontvangst te bereiden. Die gewoonte, zeer waardeerbaar, bestond vroeger niet en bestaat dus denkelijk thans evenmin, wat wel te betreuren, maar ook te verklaren is uit de minder goede gelegenheid die daarvoor in de garnizoensplaatsen bestaat en uit de hooge kosten daaraan verbonden. Maar zooal geen feestmaaltijd wordt aangericht, waar gij met al uwe kameraden zult aanzitten, toch mag ik u er op voorbereiden, dat uwe aankomst bij het korps niet geheel onopgemerkt zal voorbijgaan. Denkelijk zal uw korpscommandant u de gelegenheid schenken, om in eene opzettelijk daartoe bepaalde bijeenkomst, met uwe medeofficieren kennis te maken en hun welkomstgroet in ontvangst te nemen.

Dat gij zorg draagt daar stipt op het aangewezen uur tegenwoordig te zijn, dat de tenue, waarin gij u vertoont, onberispelijk zij en dat gij daarbij, zonder onbescheiden te zijn, uwe schroomvalligheid ter zijde stelt, dit alles behoef ik u wel nauwelijks in herinnering te brengen. Zoodra u de compagnie waarbij gij dienen zult bij korpsorde bekend is, handelt gij, ongeacht de gewone dienstformaliteiten, die gij kent, of die u door uwe kameraden wel zullen worden medegedeeld, vormelijk, met het afleggen van een bezoek bij uwen korpscommandant, uwen kapitein en uwe medeofficieren. Is aan deze eerste beleefdheidswet voldaan, dan toeft gij niet te lang om hetzelfde jegens de overige officieren van het korps in acht te nemen. Later maakt gij gaandeweg ook kennis met de officieren van andere korpsen, waardoor gij u van lieverlede in de militaire wereld op uw gemak en te huis zult gevoelen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vergeet niet, dat het een op een jong officier rustende plicht is, dat hij zich overal vertoont waar hij als zoodanig toegang heeft, en dat hij daardoor leeren moet zich in de samenleving te bewegen, zooals men van een welopgevoed man verwachten mag. Teruggetrokkenheid, eenzelvigheid, veelal in den beginne althans het uitvloeisel van timiditeit, zijn doorgaans gebreken den jongen man eigen. Zelden nochtans worden zij met vergevensgezindheid over het hoofd gezien; zelfs geven zij minder weldenkenden aanleiding tot conjecturen, die nimmer vleiend zijn voor hem, die er het voorwerp van is. Daarom kan ik u niet genoeg aanbevelen om u van den beginne af aan niet af te zonderen, vooral niet van uwe kameraden, in wier kring gij te huis behoort. Dit sluit daarom het genot van een huiselijk leven, zoo gij daartoe neiging hebt, volstrekt niet uit. Hebt gij, zooals ik niet naliet u op het hart te drukken, een spaarzaam beheer over uwe geldmiddelen gevoerd, dan hebt gij ruimschoots voldoende overgehouden om, met behulp uwer kameraden, allereerst voor eene nette, zij het eenvoudige, inrichting uwer woning te zorgen.

De uren, die gij in uw *chez vous* doorbrengt, moeten gezelligheid ademen; de terugkomst in uwe woning zij zooveel doenlijk het sein tot eene tevredene rust, waaraan gij ongetwijfeld behoefte zult gevoelen. Wanneer gij dan uwe studieen andere boeken onder uw onmiddellijk bereik hebt, als de keuze van het lievelingsvak, waaraan gij voortaan uwe krachten beproeven en uw beschikbaren tijd wijden wilt, gedaan is, dan zult gij, indien gij u daarbij een welvoorzienen leeskring van tijdschriften en belletrie ten nutte maakt, om op de hoogte der vraagstukken van den dag te blijven, geest en smaak voedsel geven. Dan hebt gij eene aangename en nuttige wijze om u bezig te houden, maar vooral zult gij daarin een duchtig wapen vinden tegen de *malaise*, die velen gevoelen of meenen te gevoelen. Moest ik u aan boord tegen verveling waarschuwen, nog zooveel te meer doe ik dat nu gij, aan u zelven overgelaten, uit eigen initiatief de hulpmiddelen moet zoeken, die er u tegen zullen beschermen. Doet gij dat niet, honderd tegen een dat gij u verlaten, ja

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ongelukkig gevoelt. Vooral in het begin zal het verblijf in Indië, ongewoon als 't is, u niet opgewekt stemmen. De herinnering aan het Vaderland, met alles wat gij daar achterliet, is nog zoo levendig; de daardoor ontstane leegte is nog niet aangevuld; de toestand veranderde in korten tijd zoo verbazend, dat gij, die misschien wat anders had verwacht, u daarin aanvankelijk niet dan met moeite schikken kunt. Het is eene gewone en bekende reactie, die somwijlen met eene soort van heimwee gepaard gaat, waaraan ieder in meerdere of mindere mate den tol betalen moet. Alleen zedelijke moed, aanhoudende strijd, veelvuldige bezigheid en uw gezond verstand, dat gij er niet aan *moogt* toegeven, zullen u die crisis te boven doen komen. De hulpmiddelen, die velen daarvoor zoeken, leiden gemeenlijk tot erger. Hoe menigeen toch zocht bij den beker of het spel, of bij beide zijn troost, maar hoevelen hebben te laat helaas ingezien, dat zij zich in een peilloozen afgrond van ellende stortten. Vraagt dan geen hulp aan die valsche bondgenooten, maar strijdt, jeugdige kameraden, met alle beschikbare krachten, moedig tegen dien vijand, dien wij allen, de een meer, de ander minder, hebben moeten leeren overwinnen, wilden wij gelukkig en tevreden zijn.

Gelooft mij ook, wanneer ik u uit eigen ervaring verzeker, dat die strijd niet alleen geen hopelooze is, maar zelfs dat iedere dag u nader zal brengen tot de overwinning, mits gij de wapenen niet nederlegt, die u ten dienste staan. Houdt daarbij steeds zorgvuldig uw levensdoel voor oogen en laat niets onbeproefd om daarin te slagen, wat u alleen dàn mogelijk zal zijn, wanneer gij zonder zwakheid strijdt en u betoont man te zijn in den vollen zin des woords.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

WENKEN VOOR HET MAATSCHAPPELIJK LEVEN.

Vergunt mij dat ik bij deze hoogst gewichtige aanbevelingen nog eenige andere punten bespreek, die niet zonder stilzwijgen kunnen worden voorbijgegaan. Zoo moet ik u wel allereerst wijzen op het gevaar, dat in het gebruik en misbruik van drank gelegen is. De ervaring heeft geleerd, dat geen hartstocht den mensch hardnekkiger vervolgt, om hem eindelijk te gronde te richten, dan de dronkenschap. Sluipend en niet zelden onder de meest behaaglijke, ja schijnbaar onschuldige vormen, komt dat monster zijne prooi nabij. Blijdschap, droefheid, lichamelijk lijden, eene stalen gezondheid, in één woord, alles weet hij dienstbaar te maken om den zwakke ten verderve te leiden. Wee hem, die zich niet van stonde af aan den weg naar den stroom *Lethe* afsluit, of zich laat verlokken om het aanvankelijk behaaglijke pad, dat ten verderve voert, in te slaan. Het keeren is voor velen hoogst moeielijk, zoo niet onmogelijk, omdat deze ondeugd alle geestkracht en zedelijke heerschappij over zich-zelven vernietigt. Eenmaal op dien weg, baten raadgevingen noch smeekingen uwer vrienden; steeds sneller en sneller glijdt gij van het hellend vlak af, en zedelijk verloren, lichamelijk bedorven, licht gij ten laatste op den bodem der diepte, zoo niet een ontijdige dood aan uw rampzalig bestaan een einde gemaakt heeft.

Luistert daarom naar mijn raad. *Gebruikt*, zoo gij u niet volstrekt onthouden wilt, maar *misbruikt* nooit. Het is een verleidelijk genot, dat iederen dag wil bevredigd zijn, en door de gewoonte wordt het een hartstocht, die ten laatste onweerstaanbaar is. Maar bovenal zorgt dat gij, wat er ook gebeure, *nimmer* beschonken of zelfs maar in *opgewonden* toestand in uwe diensten verschijnt. Dronkenschap *buiten* dienst kan *soms*, *in* dienst *nooit* worden vergeven, en wie zich aan het laatste schuldig maakt, ook slechts éénmaal, die legt de sloopende hand aan zijne loopbaan, want jaren heeft hij noodig om die smet weder uit te wisschen. Hadt gij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dan al eens het ongeluk *après boire* te zijn, zorgt dan in ieder geval dat gij in dien toestand uwe meerderen nooit onder de oogen komt of u aan uwe minderen vertoont, want aan deze laatsten moet *gij* een voorbeeld van een onberispelijk gedrag geven. Het zal, hoop ik, overbodig zijn hiervan meer te zeggen. Ik wijs u ten slotte nog op het steeds toenemende streven der philanthropen om het misbruik van drank te weren, gelijk ook op de wetten, die in alle beschaafde landen tot stand komen, om die volksondeugd, zoo niet uit te roeien, dan toch zooveel doenlijk te beteugelen.

Eene tweede waarschuwing geldt de zusterondeugd van de dronkenschap: *het spel.* Als gevaarlijk voor uwe toekomst, moet ik u dit ernstig ontraden. Meent daarom niet, dat ik u zoo gaandeweg alle genietingen des levens wil ontzeggen, of het deelnemen aan dit en andere uitspanningen als verderfelijk wil schetsen. Volstrekt niet. Het spel, als middel om u te ontspannen, zuiver als amusement, verdient in niet één opzicht afkeuring, maar onder de voorwaarde dat het uitspanning blijve en dat uwe middelen u de daaraan verbonden uitgaven veroorloven. Ontaardt het in hartstocht, dan heb ik geene woorden genoeg om het af te keuren; want wien zijn de noodlottige gevolgen van het spel onbekend? Wie weet niet wat het spel vermag, hoe het alle edele hoedanigheden in den mensch verstikt, en hoe verachtenswaardig en toch beklaaglijk het individu is, dat als speler de samenleving tot overlast is? Vliedt daarom het *hasard*, onder welken vorm ook, en laat u daartoe nimmer overhalen. *C'est le premier pas qui coûte.* De ervaring heeft het geleerd, dat tegen het spel geen vermogen bestand is, en dat hij, die er zich aan overgeeft en op het altaar van winst en verlies offert, zijne gemoedsrust en zijne toekomst moedwillig prijs geeft.

Thans volgt een derde punt, dat, kiesch van aard als 't is, daarom toch niet achterwege mag blijven.

De Indische samenleving gedoogt nog, in strijd met 't geen op 't gebied der moraliteit in Europa en elders voor wet

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geldt, het concubinaat. Ik zeg »gedoogt"; want meer is 't niet. Het is een gebruik, ten deele ontleend aan de zeden en gewoonten van de Oostersche volken, die nopens het huwelijk geheel andere godsdienstige en maatschappelijke wetten huldigen; ten deele ook en misschien hoofdzakelijk aan den toestand waarin weleer de Europeaan in Indië verkeerde. Die exceptioneele toestand, de bijna algeheele ontstentenis van Europeesche vrouwen in de Koloniën (en dan nog van welk gehalte waren de weinigen die men er vond?), deed al spoedig het concubinaat ontstaan, en dit werd eene gewoonte die reeds eeuwen oud is, getuigen de vele afstammelingen van Portugeezen en Nederlanders die men alom in den Archipel aantreft. Het bleef voortbestaan ondanks de verandering, welke de samenleving in de laatste halve eeuw onderging, ook in spijt van den toevloed van Europeesche vrouwen van opvoeding en stand, ook zelfs ondanks de wetten van 1848, die den nakomelingen buiten den echt van Europeanen rechten ontnamen, die hun vroeger werden toegekend. Heden nog, gelijk weleer, wordt de Europeaan, die ten deze de oude gewoonte toepast, niet, gelijk dit in *Europa* wel het geval zou zijn, openlijk geschandaliseerd. Hij wordt als zoodanig getolereerd, en zonder feitelijke goedkeuring op zijne levenswijze uit te spreken, neemt toch niemand daaraan voldoenden aanstoot, om hem uit de beschaafde kringen te weren. Wat de officieren betreft heeft de Regeering, door het opheffen der beperkende bepalingen op het aangaan van huwelijken, eene groote schrede voorwaarts gedaan om het kwaad tegen te gaan; maar hun, die van die mildere bepalingen geen gebruik willen maken, is het leven met inlandsche vrouwen niet wettelijk verboden en, zooals gezegd is, moreelen aanstoot geeft het niet of niet voldoende, om het kwaad voor goed uit te roeien. Het gevolg daarvan is dat velen, vooral op de buitenbezittingen, waar zich nog altijd een zeer bescheiden getal Europeanen gevestigd heeft, voortgaan op den weg dien onze voorvaderen bewandelden en die helaas ook nog voor het nageslacht open is gebleven. Laat ik de moreele zijde der zaak ook al rusten, omdat ieder daarom-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

trent zijne individueele opvatting heeft, wil ik u, onder opmerking nochtans dat ik het zedelijk afkeur, liever wijzen op de treurige gevolgen die het concubinaat na zich sleept.

De wet van 1848 heeft, zooals ik reeds zeide, veel teruggenomen. De legitimatie over de buiten echt verwekte kinderen is uitgesloten. Alleen door een huwelijk met de moeder zijner kinderen, en dan nog onder inachtneming der voorgeschreven formaliteiten, is zoodanige wettiging mogelijk. Dit alternatief, dat nochtans, ingevolge de bestaande bepalingen op de huwelijken van officieren, gedurende hunne activiteit voor hen niet bestaat, is voor velen noodlottig. Wie gedroomd heeft te goeder tijd te zullen huwen met eene vrouw van eigen landaard en keus, kan dat nu alleen doen met opoffering van de maatschappelijke rechten zijner voorkinderen, of hij moet van die illusie afstand doen en met de moeder huwen. Hoe dan zijne verhouding tot zijne familie wordt, is licht te raden; hoe zijne kinderen in Europa ontvangen worden, gewettigd of niet, zal wel voor niemand twijfelachtig zijn; hoe zich de ongelukkige dan ook wendt of keert, zijn levensgeluk is met het droombeeld van huiselijke genietingen verdwenen, en levenslang is hij gekluisterd aan eene vrouw, die niets voor hem zijn kan dan de moeder zijner kinderen; terwijl hij, zoo hij daartoe niet kan besluiten, jegens zijne kinderen een moreel delict begaat, ook zelfs wanneer hij eene Europeesche vrouw mocht vinden, die, over de *scrupules* heenstappende, haar lot met het zijne wil verbinden. Maar dit zijn nog niet al de betreurenswaardige gevolgen. Hij die zich, jong zijnde, op die wijze voor een niet gelukt, misschien ook nooit ernstig beproefd huwelijk, tracht schadeloos te stellen, draagt al aanstonds de lasten en de zorgen van een gezin, zonder er de genietingen van te hebben. Zijn geheele bestaan gaat op in een toestand, dien hij zich zelven lichtzinnig schiep, en maakt hem voor de samenleving, waarin hij te huis behoort, meer en meer ongeschikt. Het gevolg is niet zelden eene mislukte loopbaan, zoo niet erger, en de terugblik op zijn verleden wijst hem standvastig op een vernietigd leven. Ik zwijg nog van de eigenschappen en hoedanigheden van het bastaardras dat hij in 't

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

leven riep. Hoezeer het hier misschien wel de plaats zou zijn om daarover uit te wijden, wil ik dat evenwel om andere redenen toch liever nalaten. Maar het gezegde is meer dan genoeg om u af te schrikken, en zal u er hoop ik ook toe leiden dat gij, mijne kameraden, u als redelijke wezens voldoende zult weten te verheffen boven den hartstocht, wiens voldoening u de treurige gevolgen brengen zal, die ik getracht heb hier te schetsen.

Eenmaal als uw raadsman opgetreden, moet ik u in 't algemeen waarschuwen, dat gij toch onder geen voorwendsel uwe jeugd en uwe toekomst aan uwe driften ten offer brengt. Zelfbeheersching, strenge tucht over uwe zinnen, moeten in dezen uwe handelingen besturen. Zwakheid van karakter vermag u hierbij niet te verdedigen en het rechtmatige vonnis staat u overmijdelijk te wachten. Daarentegen zult gij wèl doen zoo gij den omgang met beschaafde vrouwen van uwen landaard zoekt, om, wanneer rang en inkomsten dat zullen toelaten, eene keuze te doen, en niet te laat het gezellige leven te genieten, waarvan gij eenmaal gedroomd hebt en dat ook ten volle bereikbaar is.

Indien ik u nochtans aanspoor tot den omgang met vrouwen, dan doe ik dat niet alleen met het oog op een huwelijk te een of ander tijd, maar ook voor een goed doel, omdat dit van een hoogst gunstigen invloed op uwe zedelijke ontwikkeling en verdere vorming tot man zal zijn. In stede dus van de gezelschappen te mijden, waar beschaafde vrouwen talrijk vertegenwoordigd zijn, doet gij wel die te zoeken. Laat overigens de zucht om spoedig te huwen niet predomineeren. Behalve dat ik het wenschelijk acht, dat de jonge man, gedurende den tijd waarin het ontwikkelingsproces, moreel gesproken, nog in volle werking is, vrij blijve van neveninvloeden, die storend kunnen inwerken, heeft ook een op jeugdigen leeftijd gesloten huwelijk zijn tegen zoowel als zijn voor.

Beantwoordt het al ten deele aan de illusiën, die gij u van het leven gevormd hebt, ik mag u omgekeerd niet verhelen, dat gij er ook vroegtijdig, te vroeg zelfs, de lasten en zorgen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

door op u laadt, die u maar al te spoedig zullen drukken. Immers uw gezin, dat in betrekkelijk korten tijd, volgens den gewonen loop van zaken, snel aangroeit, en de verhouding tusschen de behoeften en de inkomsten, die spoedig onevenredig wordt, zullen uwe krachten en hulpmiddelen grootendeels in beslag nemen, wilt gij althans op den voet, aan uwen stand passende, leven. Bedenkt gij dat de Staat, welken gij dient, de eerste aanspraken heeft op uwe werkkrachten, en dat uw gezin eerst in de tweede plaats komt, dan zal 't u duidelijk zijn, dat hier een voortdurende tweestrijd geboren wordt tusschen uwe plichten als man en vader en als staatsdienaar. Om die reden beschouw ik het huwelijk, voorbarig en veelal zonder fortuin gesloten, als eene verkeerdheid. En alhoewel velen zulks aanmoedigen, hoofdzakelijk evenwel om andere vicieuse toestanden, hiervoren reeds besproken, te beperken, zoo kan ik mij daarbij niet dan onder reserve aansluiten.

Let ik, behalve het reeds genoemde, nog op de zorgvolle toekomst der weduwen en weezen; op den toestand waarin uw gezin verkeeren zal wanneer gij ten oorlog trekt, of voor verdere diensten ongeschikt zijt geworden; op de knellende zorgen, die u de opvoeding van uw kroost zal veroorzaken, en op nog zooveel meer — dan verdient het huwelijk in mijn oog eer restrictie dan aanmoediging. Naar mijne overtuiging moet de officier in die jaren, waarin hij het krachtigst is en het meeste presteeren kan, vrij zijn van lasten; hij moet zich onbelemmerd aan zijne plichten kunnen wijden; moet voortgaan zich te vormen en te ontwikkelen, en mag ook met het oog op zijne persoonlijke toekomst geene verbintenissen aangaan, die hem maar al te veel kansen geven om te mislukken.

Deze beschouwing moet ik nog aanvullen met u voor oogen te houden de niet zelden onmogelijke en hoogst onevenredige huwelijken, die men tot stand ziet komen. De ervaring leert, dat helaas menig jong man, als werd hij door het noodlot gedreven, zijne keuze laat vallen op een meisje, dat, niet alleen onbemiddeld, ook aan beschaving, opvoeding en vorming jammerlijk te kort schiet, en als eenige bruidschat misschien, maar ook lang niet altijd, eenig uiterlijk schoon ten huwelijk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

brengt. Uw verstand zal 't u zelf kunnen zeggen, wat de toekomst van zulke huwelijken is, en de vraag, of gij dan in 't wezen der zaak niet moedwillig uw eigen levensgeluk den bodem inslaat, wanneer gij daartegen niet op uwe hoede zijt, zult gij ongetwijfeld bevestigend moeten beantwoorden. Ik mag, op grond van het besprokene, dan ook niet anders doen dan u aanbevelen om waakzaam te zijn tegen de plotselinge indrukken van het oogenblik, en uw verstand tegen uw gevoel over te stellen. Dan zult gij denkelijk behoed worden voor eene voorbarige handeling, die u levenslang zou berouwen, terwijl gij er door wint, dat gij, zoo uw rang en leeftijd u tot kalmer overwegingen stemmen, eene met uwe adspiratiën strookende keuze kunt doen, die uw toekomstig geluk in alle opzichten kan waarborgen.

Nu ik het bovenstaande, wellicht naar uwe opvatting wat al te uitvoerig, besproken heb, ga ik voort met u nog eenige wenken te geven, die u nuttig kunnen zijn. Het mag van uwe positie als welopgevoed man verwacht worden, dat gij u zooveel doenlijk in die kringen vertoont, waarin gij recht hebt u te bewegen. Afzondering en vermijding van den gezelligen omgang verdienen, ik zeide het reeds, *quand même* afkeuring. Bestaat hiertoe wel eenige aanleiding in den maatschappelijken toestand zelven, als ook in den invloed van het klimaat, dit neemt niet weg dat hij, die niet wil, zich toch niet behoeft uit te sluiten. Het aanknoopen en onderhouden van connectiën is nuttig en goede gezelschappen werken heilzaam op uwe vorming. Zonder dus tot overdrijving over te gaan, zult gij wél doen uwe avonden voor de conversatie gedeeltelijk beschikbaar te houden, terwijl het deelnemen aan zang-, muziek- en andere vereenigingen, voor jonge menschen steeds aanbevelenswaardig, vooral in Indië eene rijke bron van wezenlijk genot vormt. Ontraden moet ik u het zoogenoemde »klimaatschieten", het doelloos schommelen in den wipstoel, waarbij het indische négligé, nachtbroek en kabaai, de onbeduidende romanlectuur en helaas ook veelal de grogflesch, niet zelden de hoofdrol spelen. Het is eene goede en ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zonde gewoonte gekleed te blijven tot gij u ter ruste begeeft, en zoo gij dan eenige minuten op uw *easy-chair* doorbrengt, om na kortstondige afkoeling uwe legerstede op te zoeken, dan bevordert gij een gezonden slaap en eene onafgebroken rust, die u, na de bezigheden van den dag, in een tropisch klimaat zoo hoog noodig is.

Reeds heb ik u tegen het gebruik van alcoholische dranken gewaarschuwd; als een gevolg daarvan zult gij de bitterpartijen van zelf hebben te mijden. Zelfs een matig gebruik van spiritualia is in de tropen nadeelig; maar zoo men zich niet geheel onthouden wil, dat dan in ieder geval matigheid voorheersche. Mijne ondervinding leerde mij standvastig, dat misbruik in dezen een ontijdigen dood of eene wankelende gezondheid na zich sleept. Geeft liever de voorkeur aan een matig glas goeden wijn. Uw inkomen veroorlooft dat, mits gij in andere opzichten spaarzaam zijt. Het sociëteits-bezoek, twee- of meermalen daags, is voor velen eene behoefte, maar ik acht het volstrekt onnoodig. Het ontwent u aan uw eigen huis, doet neiging tot ongezelligheid ontstaan, en 't bevredigt u op den duur volstrekt niet; daargelaten nog dat het door uwe chefs, die plichtshalve ook uw particuliere leven moeten surveilleeren, ongaarne wordt gezien; bovendien is het kostbaar. Ook dáár geschiedt algemeen de betaling met bons, gelijk aan boord, maar de afrekening heeft maandelijks plaats, en de te betalen som gaat veelal uw budget te boven. Verzuimt daarentegen niet de lezing van nieuwsbladen, tijdschriften en brochures, die de leestafel uwer sociëteit u goedkoop en ruimschoots aanbiedt. In 't algemeen zijt gij aan u zelven verplicht niets na te laten wat dienstig kan zijn om u op de hoogte te houden van de geschiedenis van den dag, van den staatkundigen toestand van Europa en den vooruitgang van wetenschap en kunst. Het is een onmisbaar vereischte dat gij kennis neemt van alles wat er in de buitenwereld omgaat. Het geeft u stof tot denken, discours en bezigheid, en tevens de geschiktheid om in meer dan eene richting werkzaam te zijn. Zijt gij eenmaal bij uwen tijd ten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

achteren, dan kost het u eene reusachtige inspanning om van alles den draad opnieuw te zoeken; vaak mislukt ook dat, en het einde is dat gij over niets weet mede te spreken en tot de categorie der *non-valeurs* afdaalt.

Alvorens over uw huiselijk leven het een en ander op te merken, moet gij mij nog vergunnen u aan te bevelen, dat gij u ten allen tijde in eene onberispelijke tenue in het publiek vertoont. Een slordig gekleed officier is een gruwel in 't oog van ieder flink chef, en de aanmerkingen, die u niet gespaard worden, zijn te beschamend voor een man, dan dat hij niet alles in 't werk zou stellen om ze te voorkomen. Nopens uwe burgerkleeding merk ik op, dat uwe middelen zullen moeten uitmaken of gij daarvan een ruim gebruik kunt maken; maar, zoo gij 't doet, zorgt dan ook dat deze volkomen beantwoordt aan een goeden smaak en dat daarop, evenmin als op uwe uniform, gegronde aanmerkingen te maken zijn.

Moest ik reeds herhaaldelijk uwe geldelijke aangelegenheden ter sprake brengen, ik mag toch niet zwijgen van het gevaar, dat het maken van schulden medebrengt. Het maken van verteringen die boven uwe krachten gaan verdient *quand même* strenge afkeuring. Het strijdt tegen de goede trouw, tegen de waardigheid van uwen stand, maar ook tegen uwe persoonlijke belangen. Gij kunt weten, dat het maken van schulden eene reden kan zijn om u, zelfs niet eervol, den dienst te doen verlaten. Behalve dat gij dus uwe toekomst in onmiddellijk gevaar brengt, veroorzaakt gij u een leven vol zorg en onrust, en snijdt gij u moedwillig den pas af om dàn, wanneer uwe gezondheid of andere omstandigheden buitengewone uitgaven vorderen, daaraan te gemoet te komen. En toch, hoe sprekend, hoe leerzaam de tallooze voorbeelden in dit opzicht ook mogen geweest zijn, telkens ziet men opnieuw jonge officieren zich aan deze verkeerdheid schuldig maken, zonder te bedenken in welk een poel van ellende zij zich storten.

Het is in den beginne zoo gemakkelijk om te genieten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zonder te betalen; zich steeds in slaap te wiegen met het goede voornemen dat men later wel zal doen, wat men al dadelijk doen moest. Het spreekwoord: »de weg naar de hel is geplaveid met goede voornemens", is hier volkomen van toepassing. Eenmaal den verkeerden weg ingeslagen, tracht gij telkens te becijferen, dat gij nu en dan tot afdoening kunt geraken, maar onderwijl doen de behoeften, die gij u hebt aangewend, steeds hare rechten gelden, en gij komt ook standvastig iedere maand tot de teleurstellende overtuiging, dat uwe berekeningen niet alleen faalden, maar dat gij u steeds dieper in het ongeluk stort. Weest dus van den beginne af aan op uwe hoede, en volgt mijn raad om, zonder tot gierigheid of overdreven zuinigheid over te slaan, uwe geldzaken zóó te regelen, dat gij ten allen tijde kunt betalen wat gij schuldig zijt. Dat ik u tegen overdreven zuinigheid, het andere uiterśte, waarschuw, is niet zonder reden, wanneer ik u zeg, dat ik meermalen jonge officieren zag, die zoo door den geldduivel beheerscht werden, dat zij zich het noodige, het volstrekt noodige, ontzegden, om daarmede hunne gezondheid te schaden, het karakter van een gierigaard aan te nemen en te eindigen met door ieder weldenkende te worden vermeden.

Houdt dan de gulden middelmaat in het oog, en gij zult er u wel bij bevinden. Zorgt voor eene gezonde, overvloedige en krachtige voeding, zonder welke gij u in het tropische klimaat niet staande kunt houden. Indien 't mogelijk is, vereenigt gij u met een niet te groot aantal kameraden tot eene gemeenschappelijke tafel, waar goede toon, gezelligheid, een goed discours, evenmin als eene goede voeding, mogen ontbreken. Het drijven van eene eigen huishouding leidt, in den aanvang vooral, tot groote teleurstellingen. Bovendien is het kostbaar, ongezellig en doet onwillekeurig de behoefte ontstaan aan vrouwelijke hulp, waardoor toestanden in het leven worden geroepen, die ik hiervoren reeds als hoogst gevaarlijk besproken heb.

Maakt voorts een veelvuldig gebruik van het bad, dat uwe

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gezondheid schraagt, opgewektheid geeft voor den arbeid en in de tropische hitte eene van de weinige degelijke verkwikkingen is. De Europeaan is gedurende den eersten tijd min of meer afkeerig van het baden, maar ik raad u dien afkeer van den eersten dag af aan te overwinnen, om er spoedig het genot, dat u dan eene behoefte zal worden, van te leeren kennen. Zijt gij een vriend van vroeg opstaan, verzuimt dat niet, ook dan niet, wanneer gij er door uwen dienst niet toe genoodzaakt wordt. De morgens zijn in Indië door hunne koelte onwaardeerbaar. Hebt gij het door spaarzaamheid zoover weten te brengen, dat gij u een rijpaard kunt aanschaffen en onderhouden, dan is een rit in den vroegen morgenstond eene van de gezondste en aangenaamste lichaamsbewegingen. Zij, die verplicht zijn een dienstpaard te houden, mogen daarvan voor eigen genoegen evenwel niet te veel vergen, want zij moeten wel voor oogen houden, dat hunne diensten te paard ten allen tijde moeten voorgaan, en dat zij niet gerechtigd zijn om van het paard, voor welks onderhoud zij van Staatswege worden schadeloos gesteld, meer te vorderen dan zijne krachten veroorloven; ook de menschelijkheid gebiedt dit.

Schenkt verder uwen inlandschen bedienden niet te veel vertrouwen. Houdt, zonder wantrouwen te verraden, op alles een waakzaam oog. Scheldt of vloekt nooit tegen hen, want dat is in hun oog eene niet te verdragen beleediging. Waagt het boven alles nooit om u op ongeoorloofde wijze met hunne vrouwen in aanraking te stellen. Dit is voor den inlander eene doodelijke grief, die u noodlottig kan worden. Laat uwe houding jegens den inlander in het algemeen waardig, ernstig, kalm en kortaf zijn. Hoe minder gij met hem spreekt, hoe beter. Uwe bevelen moeten kort en duidelijk zijn; zij moeten billijkheid ademen, maar, op stelligen toon gegeven, zult gij het recht aan u houden gestreng voor de uitvoering te waken. Sluit geld en andere zaken van waarde zorgvuldig weg. De inlander is diefachtig van aard of, wil men liever, hij kent het onderscheid tusschen het *mein und dein* niet of zeer gebrekkig, zoodat gij hem de gelegenheid niet geven moogt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het is een doorgaand gebrek van ons, Europeanen, om den inlander in den beginne een door niets gewettigd vertrouwen te schenken, dat bijna standvastig door ondervonden teleurstelling in een volkomen wantrouwen ontaardt, wanneer — het te laat is. Betoont u nooit vreesachtig jegens hem, want hij is van natuur een scherp waarnemer, dien het aan menschenkennis niet faalt. Van iedere zwakheid, die hij in u opmerkt, zal hij partij weten te trekken, wat zelden in uw voordeel geschiedt. Onthoudt u van handtastelijkheden of eigenmachtige strafoefening; de wet houdt den inlander de hand krachtig boven het hoofd, en gij zult, tot uwe groote schade, de lijdende partij zijn, zoo gij er u aan schuldig maakt; daargelaten nog de gevaren waaraan gij u blootstelt, met het oog op het wraakzuchtige karakter, dat de bewoners van Insulinde allen meer of minder eigen is. Hebt gij dus reden tot misnoegen, dan roept gij de hulp van de wettige overheid in, en juist dàn, wanneer de inlander langs den legalen en rechtvaardigen weg aan zijne plichten wordt gehouden, is geen haat, wrok of weerwraak te vreezen.

Alles wat ik u hier nopens den landaard mededeel, moet u aansporen om het karakter van het volk, waaronder gij leven moet, te bestudeeren, zijne slechte en goede hoedanigheden te leeren kennen en naar waarde te schatten, om daarvan in uw eigen voordeel het noodige gebruik te kunnen maken. Vooral is de kennis van de taal u onmisbaar. Gij zult, zoo gij u daarop met eenige inspanning hebt toegelegd, ontwaren, dat het u dan weinig moeite zal kosten om uwe huiselijke zaken niet alleen naar eisch te besturen, maar ook zal 't u in de uitoefening van uwen dienst van onberekenbaar nut zijn. De Fransche schrijver Brau de Saint-Pol Lias zegt volkomen juist: »*Le premier instrument d'une bonne politique dans les pays coloniaux est certainement la connaissance des langues du pays.*" Acht daarom deze wenken niet gering. Velen, die haar in den wind sloegen, hebben daarvan niet anders dan wrange vruchten geplukt. Immers de mensch, die heerschen wil over een ander individu, moet zich allereerst tot taak stellen, behalve zijne taal en karakter,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ook zijne hoedanigheden te leeren kennen, wil hij het aan zijnen wil dienstbaar maken. Dit is een hoofdvereischte, niet alleen om uw medemensch, maar ook om het dier, ja zelfs het doode werktuig, waarvan gij u wilt bedienen, voor het daarmede te bereiken oogmerk nuttig werkzaam te stellen. Wellicht zult gij dit alles zooveel te gretiger tot u nemen, wanneer ik u verzeker, dat ik het zelf heb toegepast en er mij ten allen tijde wel bij heb bevonden.

Ik zou over dit onderwerp nog veel kunnen zeggen, wanneer de plaats mij toeliet meer in dètails af te dalen. Ik reken evenwel op uwe intelligentie, om, al naargelang gij u de moeite gaaft het vorenstaande te overdenken en toe te passen, zelf aan te vullen wat daaraan nog ontbreekt. Dan zult gij van lieverlede de kleine moeielijkheden, die u zullen tegenkomen en die niet zelden den nieuweling zoo mismoedig maken, weten te overwinnen of te vermijden. Dat gij daar, waar gij u zelven niet helpen kunt, de hulp van een kameraad zult inroepen, dat gij u dan ook niet schaamt uwe onkunde te belijden, of verstandig genoeg zijt om niet zelfgenoegzaam te handelen, waar gij raad en daad van anderen, meer ervarenen, behoeft, mag ik gerust van u verwachten. Volgt gij mijne raadgevingen, dan twijfel ik er geen oogenblik aan of gij zult u in Indië zeer spoedig te huis gevoelen. De maatschappij, die gij dan hebt leeren kennen, zal u zooveel goeds aanbieden, dat het u later, gelijk velen onzer, zelfs moeielijk valt te beslissen, of gij het gastvrije Insulinde wel weder tegen het Vaderland wenscht te verruilen.

Het valt niet te ontkennen, dat maar al te dikwijls, na een langdurig verblijf in Indië, tweestrijd ontstaat tusschen de gehechtheid aan het land onzer geboorte en aan het land waar wij het grootste gedeelte van ons leven hebben geleefd en gewerkt. Vol illusiën, met hooggespannen verwachtingen, treedt toch de jonge man het leven in, verre van zijn Vaderland, van zijne betrekkingen, van alles wat hem tot dusverre lief was, om in een hem geheel vreemd land den strijd om het bestaan te voeren. Hierbij treedt bij het meerendeel van lie-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verlede de herinnering aan het Vaderland op den achtergrond; de actualiteit houdt zijn geest bezig, en na jaren werkens wordt Indië hem ten laatste een tweede Vaderland, waar al de herinneringen liggen van het hoofdtijdperk zijns levens. Hij heeft er geleerd gelukkig te zijn; hij werd er man, echtgenoot en vader; eene eervolle loopbaan geeft hem het recht met zelfvoldoening op zijn verleden terug te zien, en na dat alles moet hij van het tooneel van zijnen arbeid, van zijn leven en denken scheiden. Andere belangen roepen hem terug naar het land, dat hij alleen nog uit zijne herinnering kent, maar waarvan hij door eene jarenlange afwezigheid is vervreemd. Dat is onmiskenbaar de keerzijde der medaille, en *dàt* het zoo is, wordt door de ervaring gestaafd.

Stelt u evenwel gerust, want de overgang, dien ik hier bespreek, is wel moeielijk, geenszins echter onverkomelijk. De ernst van het leven, dien gij ten volle hebt leeren kennen, zegt u, dat het weder uwe plichten zijn die u roepen, dat een nieuw levensdoel u te wachten staat. Immers al is uw eigene levenstaak dan grootendeels volbracht, gij zult jegens uwe kinderen hebben te doen, wat uw vader voor u deed; gij zult althans weder, zij het ook in eene geheel andere richting, nuttig zijn, en dat geeft u den moed om eene nieuwe toekomst te gemoet te gaan en u aan de wet der noodzakelijkheid zonder morren te onderwerpen.

Wel hem, die dan, gezond naar lichaam en geest, met welgevallen op een nuttig verleden terugziende, nog niet ontbloot van levenslust en opgewektheid, zich geschikt gevoelt voor de taak, die in het laatste gedeelte zijns levens nog voor hem is weggelegd.

Wel hem ook, die met een zuiver geweten den Javaanschen bodem vaarwel kan zeggen en het bewustzijn met zich draagt, dat hij dáár aan zijne bestemming heeft beantwoord, en dat zijn geheele levenswandel hem aanspraken geeft op eene hartelijke ontvangst in het land zijner geboorte.

Zorgt, jonge kameraden, dat gij gedurende uw verblijf in Indië alle krachten inspant om dat schoone doel te bereiken. Het staat aan u zóó te leven, zóó te werken, dat gij met

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eene vrije conscientie terug kunt keeren naar de plaats waar gij kind waart, en waar u nu de schoone roeping wacht, op hunne beurt uwe kinderen voor het daadwerkelijke leven geschikt te maken. Mogen mijne raadgevingen u daartoe eenigermate den weg hebben gewezen, dan zal ik mij gelukkig gevoelen, en dan moge de terugblik op den afgelegden weg u helder en klaar het onvergetelijke land doen zien, waar u de schitterende zon der tropen zoovele jaren heeft beschenen.

DE DIENST EN ZIJNE VERPLICHTINGEN. DE KRIJGSTUCHT. OMGANG MET KAMERADEN. KAMERAADSCHAP EN KORPSGEEST.

Ik ben thans genaderd tot het laatste, niet het minst gewichtige onderdeel mijner raadgevingen

Moge het in 't oog van velen overbodig zijn om over den dienst en zijne verplichtingen te spreken, ik deel dat gevoelen niet. De ervaring leert dat jonge officieren, bij den besten wil, ook doorgaans het juiste besef van dienst niet bezitten. Dit is eensdeels het natuurlijk gevolg van eene niet te vermijden eenzijdige opleiding, maar voornamelijk van de luchthartige wijze, waarop de jeugd de plichten des levens opvat. Het is daarom van 't grootste gewicht, dat gij u niet alleen rekenschap geeft van 't geen uwe plichten van u vorderen, maar vooral ook, dat gij ze naar vermogen weet te volbrengen en er al den ernst van leert inzien. Alleen door eene strenge opvatting van den dienst zal 't u mogelijk zijn om ten goede te werken. Streng jegens uwe ondergeschikten, maar in de eerste plaats streng jegens u zelven, ziedaar het hoofdbeginsel, u reeds vroeger voorgehouden, waarnaar gij u onveranderlijk regelen moet.

De eischen van den dienst zijn veelzijdig. Hoe ook uiteenloopend, alles vordert uwe belangstelling en uwen onverpoosden

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ijver, om niet slechts gedaan, maar ook goed gedaan te worden. Waar gij aan den eenen kant de belangen van den Staat behartigt, daar draagt gij ook de verplichtingen jegens uwe minderen, de volbrenging, in één woord, van hetgeen gij gezworen (beloofd) hebt trouw en eerlijk te zullen volbrengen. Bedenkt wel, dat gij voor het onderdeel, waarvoor gij geroepen wordt, de vertegenwoordigers zijt van het hoogste gezag, dat aan u wordt toevertrouwd, voor zoover uw werkkring reikt. Alleen reeds de goede trouw, de eerlijkheid van uw gemoed en uw eergevoel brengen mede, dat gij in alles handelt als-of 't uwe eigen belangen goldt. Kleinigheden bestaan er in den dienst niet. Moge al het eene in gewicht bij het andere achterstaan, toch heeft alles op uwe belangstelling aanspraak, en 't staat ook niet aan u om te beoordeelen of eigenmachtig te schiften, wat gij *wèl*, wat *niet* met den noodigen ijver zult uitvoeren.

Vrij algemeen wordt de vordering van den meerdere, dat ook de détails, onbeduidend als zij soms in het oog van velen zijn, met ambitie zullen worden behandeld, als plagen gebrandmerkt. Het woord *kleingeestigheid* is dan aan de orde en voert tot een lijdelijk verzet. Hierbij wordt niet genoeg bedacht, dat eed en plicht u gelijkelijk de verplichting hebben opgelegd om *àlles*, wat wettig van u gevorderd kan worden, naar eisch te volbrengen.

Dat niet gij, maar uwe meerderen jegens de hoogere autoriteit voor diezelfde détails verantwoordelijk zijn, wordt gemeenlijk niet overwogen, en evenmin dat, waar gij als meerdere veronachtzaming pleegt, de mindere u in dubbele mate volgen zal. Onmiskenbaar levert het vredesgarnizoen niet *die* afleiding op, die men van het soldatenleven verwacht; maar omgekeerd zult gij ook niet kunnen vorderen, dat gij niet anders te doen zoudt hebben dan te velde te trekken of te batailleeren. Immers de oefeningen van den soldaat met al hare détails, die hem voor den oorlog geschikt moeten maken, zijne kleeding, voeding, verpleging, leiding en vorming, kunnen en mogen niet verwaarloosd worden, omdat velen zich daarboven verheven zouden achten! Integendeel; wanneer gij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

u op dat alles met hart en ziel toelegt, zult gij zelf leeren inzien, hoe nuttig het vredesgarnizoen is en hoeveel gewichtigs gij daar tot stand helpt brengen.

Gaarne zal ik toegeven, dat de dienst niet mag ontaarden in eene détailcultuur, die geen wezenlijk nut sticht; maar evenmin kan ik instemmen met hen, die alles nietswaardige détails willen noemen, veelal als 't uitvloeisel van gemakzucht en betweterij. Een jong officier heeft nog alles te leeren wat de practische dienst vordert; als zoodanig is hij ook volstrekt onbevoegd om hierin uitspraak te doen, en hem beveel ik aan zich ijverig en welgemeend de taak te laten welgevallen, die zijne meerderen hem zullen aanwijzen. Laat dit niet zijn uit *dwang*, maar laat het zijn het uitvloeisel van het onwankelbaar vertrouwen in het beleid en doorzicht uwer meerderen, wier ervaring gij behoort te eerbiedigen, ook dan, wanneer gij wellicht zelf een beteren weg zoudt weten aan te wijzen. Nog altijd herinner ik mij hoe een oud en braaf kameraad ons, jonge officieren, wanneer wij over bevolen dienstdétails ontevreden waren, standvastig voorhield: »Goede vriend, wees niet misnoegd; de chef heeft het recht om te bevelen, wij hebben hem te gehoorzamen." En zoo moet het ook zijn. *Imperio in imperium* kan nergens, maar allerminst in den militairen dienst geduld worden, en wie zich daaraan niet kan onderwerpen, die is ongeschikt om de uniform te dragen, welke heel wat meer van ons eischt dan het uiterlijke kenteeken dat men officier is. Wilt gij nog eene proeve uit den vreemde nopens het gewicht, dat daar aan détaildienst wordt gehecht? Welaan! Een Pruisisch officier deelde mij eens mede, dat daags na de groote veldslagen in den oorlog van 1870—71, de recruten- en andere kleine exercitiën even geregeld plaats vonden als in het garnizoen. Toen ik hem opmerkte, dat zulks toch in een veldtocht als deze niet van overdrijving was vrij te pleiten, antwoordde hij mij zeer naief: »*Die Mannszucht muss doch unterhalten werden!*" Is het niet ongeveer hetzelfde als de bataljons-commandant, die nâ het gevecht van *Djaga Raga* (*Bali* 1849) inspectie over het klein-equipement commandeerde?

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Maar genoeg. De militaire stand is een stand van zelfverloochening. Veelmaals wordt met dat woord den draak gestoken, omdat het helaas niet altijd op zijne juiste plaats wordt gezegd, en meermalen *à tort et à travers* aan den man wordt gebracht. Maar waar 't er op aankomt, om eigen wil op te offeren voor dien van hoogeren in rang; te zwichten voor de onverbiddellijke eischen van tucht en dienst; *quand même* te luisteren naar de stem van plicht en geweten; het *eigen ik* ter zijde te stellen — daar drukt geen woord dat alles beter uit. Dàt is de zelfverloochening, de hoogste en edelste uiting van de krijgsmansdeugd; want zij alleen stelt u in staat tot alles wat groot is, zij is de voedster van de tucht, die op haar beurt de ziel is van een leger.

De tucht. Machtig en veelbeteekenend woord! Hoe tallooze malen uitgesproken, hoe zelden naar waarde begrepen en toch door ieder verstaan, al ware 't slechts zoo hij de definitie van dat woord gelezen heeft uit het eerste artikel van het reglement van krijgstucht. Maar zoo 't al voor den gewonen soldaat noodig is, onder weinige woorden te zeggen wat tucht is, voor u, mijne kameraden, voor wie ik hier schrijf, zou die definitie niet voldoende zijn. De hoogere trap van ontwikkeling, waarop gij staat, uw hooger zedelijk gehalte, uw verstand en uw gevoel, zullen u als om strijd doen beseffen, dat dit ééne woord meer in zich bevat. Uw geheele bestaan als officier, al uwe daden, al uwe handelingen hangen er innig mede te zamen; het is de toetssteen, waaraan de ware militair te herkennen is. Zonder tucht geen orde, geene gehoorzaamheid, geene toewijding aan de belangen van 't Land en het Volk dat gij dient.

Naar mijne opvatting is de tucht dat onmisbare beginsel van gehoorzaamheid, dat ten allen tijde den militair moet besturen, zal hij waarlijk zijn wat hij wezen moet. In het garnizoen of op het slagveld, overal en ten allen tijde heeft hij met dat beginsel rekening te houden en niets mag hem daarvan weerhouden, tenzij hij ontrouw wil worden aan zijnen plicht. De lijdelijke gehoorzaamheid aan de bevelen uwer

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

meerderen, zoolang die bevelen geene strekking hebben om u *tegen eed en plicht* te laten handelen (zie hieromtrent wat ik reeds bij »De eed" gezegd heb); het zonder morren, zonder verzet, goedwillig en ijverig volbrengen van alles wat u bevolen wordt; de eerbied voor uwe meerderen *quand même*, niet alleen in rij of gelid, maar overal waar gij met hen te zamen zijt; het ontzag voor de wet, krachtens welke uwe meerderen gezag over u uitoefenen; het heilige, onwankelbare bewustzijn, dat zonder tucht geen leger bestaanbaar is; het onomstootelijke vertrouwen, dat u eene tweede natuur moet zijn, dat gij gehoorzaamd moet worden, gelijk gij op uwe beurt gehoorzaamt; het besef, eindelijk, dat alleen lijdelijke ondergeschiktheid een leger tot het machtige werktuig maakt, dat 's lands onafhankelijkheid te verdedigen en zijne rechten te handhaven heeft — ziedaar dan uwe eerste en hoogste plichten. Dát is de tucht in hare hoogere beteekenis.

Raadpleegt de geschiedenis, en gij zult zien, dat door alle eeuwen heen de krijgstucht de hoofdvoorwaarde was; dat *met* haar wat grootsch was is volbracht en dat *zonder* haar Staten en Volken te gronde gingen. Zij is de grondsteen, de hoekzuil van het gebouw, en wie haar schendt, die legt de sloopende hand aan het geheel, dat met haar staat en valt. Vermeent niet dat dit groote woorden zijn. Het is de heilige waarheid, die ik u voorhoud.

Van verschillende zijden hoort men wel beweren, dat de tijdgeest zich tegen het in den strengsten zin opgevatte beginsel van tucht verzet; dat de vrijheid van den mensch geene lijdelijke gehoorzaamheid meer gedoogt. 't Zijn altemaal drogredenen, alleen door hen verkondigd, die zelf ongeschikt zijn om te gehoorzamen en die, om hunnentwille, bandeloosheid en onbeperkte vrijheid in de plaats van tucht zouden willen doen treden.

Luistert niet naar dezulken, want *zij* zijn de mannen niet die u het pad van roem en eer zullen wijzen. Zij zelf staan op een verkeerden weg, en zoeken niet anders dan uit een gevoel van eigen zwakheid anderen mede te slepen, die hun de verantwoordelijkheid moeten helpen dragen van hun onvergeeflijk streven. Geeft veeleer gehoor aan hen, die in de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

krijgstucht de eenige bestaansvoorwaarde van een goed leger en daarmede van hun Land en Volk erkennen.

Gij behoeft niet te zoeken naar schitterende voorbeelden, zelfs van den jongsten tijd. Herleest den oorlog van 1870 en '71. Wat ziet gij? Hier de Duitsche gedisciplineerde troepen, als een reusachtig werktuig in de hand van weinigen; ginds de aan tucht ontwende Fransche massa's, wier individueele dapperheid de ramp van hun vaderland niet heeft kunnen afwenden. Bevelhebbers ter eene zijde, hoogst bekwaam en doordrongen van één beginsel — gehoorzaamheid aan de bevelen van hunne opperbevelhebbers; — ter andere zijde, aanvoerders die zelf hunne hoogste plichten niet kenden en ze ook hunne ondergeschikten niet hadden weten in te prenten. Maar, zult gij zeggen, tucht is geheel iets anders dan zich alles te moeten laten welgevallen, zich lijdelijk te laten gebruiken, zich te laten vernederen en zedelijk te zien vernietigen. Volkomen juist. Degenen welke u langs dien weg van de tucht afkeerig willen maken, geven met dit argument het beste bewijs dat zij haar niet kennen. Zij verzwijgen daarbij, dat de wetten waaronder gij leeft u voor dat alles behoeden. Geen rechtgeaard meerdere zal trachten om, onder het voorwendsel van tucht, van zijne ondergeschikten iets te vorderen wat met recht en eer in strijd is, en zoo er al bij uitzondering een gevonden werd, die dat zou willen beproeven, dan is de krachtige arm der wet daar, die de willekeur straft. Maar gij behoort onderscheid te maken tusschen eene plichtmatige onderwerping aan de krijgstucht, zooals uw eed luidt, en wettige redenen tot verzet, waarbij gij steun kunt zoeken in de wet, waaronder ieder militair leeft en die ieder gelijkelijk beschermt.

Niemand zal u beschuldigen dat gij de tucht schendt, wanneer het gelijk aan uwe zijde is en gij ridderlijk uwe rechten wilt hoog houden. Maar ieder zal u tuchteloos noemen, wanneer gij er u op toelegt om in ieder bevel, in iedere handeling uwer meerderen, eene krenking van die rechten te zien, of tegen beter weten aan uwe ingebeelde grieven door een rechter gebeterd of aan de uitspraak van eene hoogere

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

autoriteit onderworpen wilt zien. Dàt is de weerspannige geest, die zich tegen orde en regel verzet en als een kanker aan den militairen geest knaagt; een kanker, die, zoo hij niet met onverbiddelijke gestrengheid wordt uitgeroeid, het geheel demoraliseert en eindelijk te gronde richt. Daarom, jonge kameraden, roep ik u bij de intrede in uwen dienst nogmaals toe: weest op uwe hoede. Stelt uw jeugdig, ontvankelijk gemoed niet open voor de inblazingen van valsche vrienden, die u trachten te werven voor hunne heillooze beginselen, en die *u* bij voorkeur tot hun gilde trachten over te halen, *ómdat* gij zijt jong en onervaren. Leest de met meesterhand geschreven werken van een AMBERT, JURIEN DE LA GRAVIÉRE en anderen, *Les grandeurs et servitudes militaires*, enz., en daar zult gij op welsprekende en onwederlegbare wijze bevestigd zien, wat mijne zwakke pen u hier kortelijk voor oogen stelde.

Nog moet ik u wijzen op uwe houding jegens den soldaat, of liever jegens uwe ondergeschikten in 't algemeen. Wanneer gij, na lezing van 't bovenstaande, uwe begrippen nopens de krijgstucht hebt aangevuld en zoo noodig verbeterd, dan zult gij ook begrijpen, dat gij in denzelfden geest werkzaam moet zijn om uwe minderen daarin niet alleen voor te gaan, maar hen daarin te onderwijzen en te versterken. Neemt u van den eersten dag af, waarop gij uwen dienst aanvaardt, voor, om nauwgezet en streng te zijn in de uitvoering der bevelen uwer meerderen en vordert dat ook van degenen die onder u staan. Zorgt ten allen tijde dezelfde te zijn; iedere inconsequentie in u, wordt u door uwe minderen als eene fout aangerekend. Een goed soldaat wil streng behandeld zijn, mits die gestrengheid gelijkmatig zij en rechtvaardigheid daaraan steeds ten grondslag ligt. Weest overigens minzaam, zonder gemeenzaam te zijn, en oefent u om den soldaat te leeren kennen. Houdt u, in den eersten tijd vooral, bezig met hem gade te slaan in zijn huiselijk leven; bestudeert zijn karakter; let op zijne hebbelijkheden, zijne eigenaardigheden, en tracht zooveel doenlijk zijne belangen en adspiratiën te begrijpen, om er, waar 't kan, aan te gemoet te komen. Vermijdt alle hartstocht. Eene waardige, kalme houding maakt steeds den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

meesten indruk en schenkt u de genegenheid van den soldaat, die, meer dan gij zoudt meenen, een goed opmerker en tot zekere grenzen ook menschenkenner is. Houdt boven alles uw kader in waarde. De onderofficier is het meest waardeerbare element in het leger, dat u ten dienste staat om de krijgstucht te handhaven. Zijne betrekking is moeielijk; zij vereischt eene onverpoosde toewijding aan de belangen van den dienst, eene nimmerfalende ambitie, gepaard aan de vereischte kennis, tact om met den soldaat om te gaan, zelfbeheersching en belangeloozen ijver. Vooral de korporaal verdient den steun zijner meerderen, want meer nog dan de onderofficier rust op hem eene zware taak, die hij niet kan volbrengen, tenzij hij het bewustzijn heeft, dat zijn gezag onder de hoede staat zijner meerderen. Dekt u, ingeval van eigen dienstverzuim, nooit achter uwe minderen, ook dàn zelfs niet, wanneer zij het grootste gedeelte der schuld daaraan hebben. Bedenkt dat gij in die, naar ik verwacht zeldzame gevallen de gevolgen beter dragen kunt dan zij, en dat eene edelmoedige bejegening u de achting en de genegenheid uwer minderen verschaft, waar gij, anders handelende, wantrouwen en afkeer zoudt verwekken. Na u ten slotte te hebben aanbevolen om in de uitoefening uwer dienstplichten, zelfs in de geringste, eene angstvallige nauwgezetheid in acht te nemen, vooral ook om daar, waar gij voor de materieele belangen uwer onderhebbenden op moet komen, niets te verzuimen wat hun de overtuiging kan schenken, dat gij niet alleen eischt, maar ook, waar het moet, weet te geven, laat ik u met het volle vertrouwen, dat gij in de vervulling uwer taak niet achterlijk zult blijven, uwe dienstfunctiën aanvaarden.

Thans moet ik u onderhouden over den omgang met uwe kameraden, een onderwerp dat mij zoo gewichtig voorkomt, dat ik vermeen er geene verontschuldiging noodig is, wanneer ik het uitvoerig behandel.

Het lijdt geen twijfel of gij zijt, bij uwe intrede in het korps, in den kring uwer medeofficieren welwillend opgenomen, met open armen zelfs ontvangen. Ieder hunner heeft zich beijverd

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

om u als jong officier met die gulle, kameraadschappelijke voorkomendheid te ontvangen, die zoo bij uitnemendheid den officiersstand kenmerkt. Gij zult het ondervinden, dat de ontvangst, die u wacht, gelijk staat met de komst van een broeder, die den grooten kring helpt vermeerderen. Heeft dit voor u, jong en onervaren als gij zijt, eene onschatbare waarde, omgekeerd legt het u ook verplichtingen op, welke gij niet moogt verwaarloozen, zoo gij althans niet beginnen wilt met een verkeerden indruk te maken. Zoo zult gij, zonder den minsten zweem van onderdanigheid of misplaatste bedeesdheid, eene zekere bescheidenheid aan den dag hebben te leggen, die uwe andere kameraden de overtuiging schenkt, dat gij het standpunt kent, waarop gij staat. Bij eene gepaste vrijmoedigheid vermijdt gij het voeren van het hoogste woord in de gezelschappen, waarin gij plaats neemt. Wordt uw gevoelen gevraagd, dan zijt gij bevoegd, ja verplicht zelfs, om uwe denkbeelden te uiten; maar verzuimt hierbij ook niet kort en zakelijk te toonen, dat uwe meening op goede gronden berust. Het zoogenoemde schermen in den blinde, uwe jaren eigen, wordt ongaarne gezien, De zoo veelmaals gewraakte betweterij, die, het valt niet te ontkennen, vele jonge officieren kenmerkt, het opperen van beweringen, die allen redelijken grond missen, soms geheel uit de lucht gegrepen of van hooren zeggen, en toch met eene hardnekkigheid, eene betere zaak waardig, volgehouden, waanwijsheid en dergelijke meer, zijn onverdraaglijk.

Laat u tegen hen, die eene minder degelijke opleiding genoten, nooit voorstaan op uwe meerdere kennis. Bedenkt dat gij zelf nog veel hebt aan te vullen, alvorens gij u een goed onderlegd officier kunt noemen. Vergeet niet, dat uwe kameraden in practischen zin verreweg boven u staan, en dat gij van hen veel te leeren hebt. Maakt van uwe kennis daar en waar het noodig is een nuttig maar tevens bescheiden gebruik, waarbij gij u ten taak zult stellen om het kwetsen van anderen zooveel doenlijk te vermijden. Weest voorkomend en behulpzaam waar een kameraad u, jongere, om hulp vraagt. Begint niet met eene te groote gemeenzaamheid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hoewel de eerste luitenant zich in den regel weinig op zijn hoogeren rang zal laten voorstaan en zich jegens u als uw ranggenoot zal gedragen, zoo betaamt het u toch niet hem al aanstonds bij zijnen naam te noemen, tenzij hij u dat uitdrukkelijk verzoekt. Vermijdt ook uwe kameraden in gezelschappen bij dezen of genen bijnaam te noemen. Het is eene algemeene, hoezeer niet prijzenswaardige gewoonte, dat jongelieden elkander bijnamen geven, die hen dan, als »*nom de guerre*", ook in lateren leeftijd gemeenlijk bijblijven. De wellevendheid en de goede tact brengen nochtans mede, dat die bijnamen niet anders dan hoogstens in intieme kringen mogen genoemd worden, want het groote publiek heeft daarmede niets te maken; ook is het ridiculiseeren ten overstaan van anderen niemand welgevallig. Neemt, in welken kring gij ook plaats neemt, steeds de wetten der wellevendheid in acht. Zegt niet, dat het er onder kameraden zoo nauw niet op aankomt. Integendeel, niets bevordert meer de goede harmonie dan de kleine égards, de inachtneming van goede vormen, die onder welopgevoede menschen te huis behooren. Ik kan hierbij wijzen op de Engelsche en Duitsche officieren, die ik in dat opzicht als onberispelijk heb leeren kennen.

Van uwe opvoeding mag ook stilzwijgend worden verwacht, dat gij in uwe gesprekken een beschaafden toon bezigt. Vloeken, ruwe en ongekuischte uitdrukkingen enz., zult gij zorgvuldig achterwege moeten laten. De slechte gewoonte van velen, om de uitdrukking »het is niet waar" te bezigen, heeft, hoe onschuldig zij ook gemeend zij, reeds aanleiding gegeven tot menig duel. Zijt gij met uwe meerderen in gezelschap, dan zij het uw streven om hen op eene ongezochte gemakkelijke wijze dien eerbied te betoonen, waarop zij door rang en leeftijd aanspraak kunnen maken. Uwen meerdere reikt gij de hand niet, tenzij hij u die het eerst aanbiedt. Onthoudt u overigens zooveel doenlijk van het bespreken van dienstzaken in het particuliere leven. Zoo dit al niet te ontgaan is, vermijdt dan toch zooveel in uw vermogen is het uiten van oordeelvellingen over de handelingen uwer meerderen. Zelfs

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zult gij in sommige gevallen niet beter doen dan ridderlijk weg te zeggen, dat gij u over dit of dat liever niet uitlaat, of wel dat gij u daarover nog geene vaste opinie gevormd hebt. Ontwijkt die kringen, waar er een *fort* van gemaakt wordt, om alles te hekelen en te denigreeren wat hoogeren in rang doen of laten. Het zijn de vulgairement genoemde »mopperpartijen", die van lieverlede ontaarden in een centrum, waar verzet wordt gekweekt tegen de krijgstucht en hare eischen. Het is een veroordeelenswaardig komplotteeren, waarmede gij uwe toekomst in gevaar brengt, daargelaten dat gij, door er aan deel te nemen, de hand leent om den goeden geest te ondermijnen.

Niet zelden ook wordt in dergelijke bijeenkomsten veel, meestal veel te veel, over den gang der promotie gesproken, hetgeen langzamerhand overgaat in beschouwingen, kansberekeningen, denkbeeldige pensionneeringen en bevorderingen en eindelijk in hoogst condemnable beoordeelingen van al wat meerdere is.

Het is mijn plicht om u dringend op het hart te drukken u daarvan angstvallig te onthouden, wilt gij den weinig eervollen naam van »promotiejager" ontgaan, die u anders met het volste recht te beurt zou vallen.

Laat mij hier wedergeven wat ik dienaangaande in mijn »*Kort woord tot T. B., met betrekking tot zijne opmerkingen bij de aankondiging van* (*mijne*): »*Eenige wenken op Indisch militair gebied door den oud-hoofdofficier* Brutus" " (zie het *Indisch Militair Tijdschrift* N°. 10 en N°. 11 van 1884), onder meer gezegd heb:

»Het is verklaarbaar dat het jonge element voorwaarts streeft en als uitvloeisel eener gepaste ambitie verdient dit ook eer goed- dan afkeuring. Maar daarbij moet het blijven. Gaat het verder dan wordt het verderfelijk. Dat zij, die eene bevordering schier iederen dag kunnen te gemoet zien, door een samenloop van omstandigheden somwijlen wanhopend lang op de bevordering wachten en dan ongeduldig worden, is zóó natuurlijk, dat men *hen* niet onder de promotiejagers rangschikken mag. Wij hebben hier op 't oog de velen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

helaas, die systematisch niet anders doen, dan op uitkijk staan en somwijlen promotiën ontwerpen in rangen waaraan zij zelf nog in eene reeks van jaren niet denken kunnen. Wij zagen meermalen met verontwaardiging, hoe de ranglijst der officieren in sociëteiten of kameraadschappelijke bijeenkomsten werd ter hand genomen, en hoe de minstbevoegden soms over het meerendeel der ouderen, tot en met de generaals, niet alleen het doemvonnis durfden uitspreken, maar zulks zelfs met dikke inktdoorhalingen bezegelden! *Dàt* zijn de gevaarlijke elementen, die iederen dag met haviksoogen zitten te loeren wie er uit gaat, wie op 't punt is van ...., wie geschikt is, wie niet. Wee, wanneer *die* elementen op de hoogere bureaux vasten voet krijgen. Zij ruimen op of helpen daarin, alles wat hun en hunnen geestverwanten in den weg staat, en de eerlijke, geen kwaadduchtende kameraad, de dienaar, op wien al de zware lasten van den eigenlijken dienst hebben gedrukt, wordt het slachtoffer. Het stappen over de lijken van kameraden en collega's, dat voor ieder rechtgeaard gemoed altijd stuitend is, wordt regel, waar 't vroeger uitzondering was. Daartegen T. B. waarschuwen wij, en zouden wij wel een beroep willen doen op u en andere weldenkenden:

»Laat uwe argumenten van promotie varen; moedigt er de jonge gemoederen niet door aan, en houdt uwe persoonlijke zienswijze dienaangaande liever in reserve, om daar, waar gij er later een gepast of nuttig gebruik van kunt maken, u dit voor te behouden."

Ziedaar, mijne jonge vrienden, wat ik toen zeide tot anderen. Hetzelfde zeg ik hier tot u en voeg er nog alleen aan toe:

De promotiejacht is een misdadig streven van den eenen kameraad om den anderen te vernietigen. Zij ondermijnt de kameraadschap, werkt sloopend op den goeden geest, die in een leger heerschen moet, en is doodelijk voor de krijgstucht. Behoef ik nog meer te zeggen? Ik hoop voor u allen, dat het meer dan genoeg zal zijn.

Ik kan hier voorts niet zwijgen over een veelbesproken onderwerp: »het duel" namelijk. Hoe ook door ieder wel-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

denkende afgekeurd, blijft het toch eenigermate een noodzakelijk kwaad, zoolang de rechtbanken van eer, gelijk elders, niet bestaan. Ieder, die ten onzent vermeent dat zijn eer is aangerand, is zedelijk genoodzaakt zijn eigen rechter te zijn, door zijn goed recht met de wapenen te handhaven. Doet hij dat niet, dan loopt hij gevaar dat de publieke opinie, ook die zijner medeofficieren, den staf over hem breekt en een raad van onderzoek is de voorbode van eene, niet zelden, vernietigde carrière. Zonder hiermede het tweegevecht te willen verdedigen, kan ik toch niet anders dan erkennen, dat er gevallen zijn, waarin het als het éénige middel is aan te merken om uwe eer, zoo die feitelijk is aangerand, te verdedigen. Zoodanige gevallen kunnen ook niet onder het bereik van den strafrechter worden gebracht, zoodat er wel niet anders overschiet dan een duel. *Quand même* mag ik u dan ook het tweegevecht niet ontraden. Dat gij u vooraf de vraag hebt te stellen: »is het duel onvermijdelijk?" spreekt wel van zelf. Maar zoo gij dan ook op die vraag een bevestigend antwoord moet geven, dan verwacht ik van u, dat gij zonder aarzelen, moedig en flink uwe partij kiest en niets onbeproefd zult laten om uw recht hoog te houden. Het vragen van raad aan oudere kameraden is in die gevallen niet alleen overbodig, maar het verraadt vreesachtigheid. Bovendien zijn uwe secondanten zedelijk verplicht angstvallig te wikken en te wegen of gij in uw recht zijt en hoe de zaak beëindigd zal worden. Gij hebt dus geene keus. Omgekeerd moet ik u ernstig waarschuwen tegen het lichtvaardig uitdagen tot- of het provoceeren van een tweegevecht, of ook tegen het aanmoedigen daarvan, wanneer gij buiten de twistende partijen staat.

Wikkelt gij u, als 't u zelven aangaat, daardoor in groote moeielijkheden, die altijd het gevolg zijn van een duel, gij laadt, waar 't anderen geldt, door ophitsing eene zedelijke verantwoordelijkheid op u, die uwe gemoedrust voor altijd kan verwoesten. Dat u dan de weinig eervolle naam van twistzoeker of twiststoker niet ontgaat, zult gij zelf te goed inzien, om

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

niet te zorgen dat gij in dezen handelt als een man van eer betaamt.

Indien gij ten slotte de noodlottige gevolgen van een tweegevecht ernstig overweegt, dan zult gij ongetwijfeld tot het inzicht komen, dat uw geweten u niet veroorlooft om er toe over te gaan anders dan in den hoogsten nood; maar dan ook zult al gij uwen moed en uwe zelfbeheersching hebben aan te wenden om te toonen dat gij, zoo 't moet, uwe eer lief hebt boven het leven. Daarom roep ik u ook hier toe: »Doe wel en zie niet om!"

Gij zult opgemerkt hebben, dat ik een veelvuldig gebruik maakte van het woord »kameraden", ook dáár, waar ik mij van een ander had kunnen bedienen. Dit geschiedde nochthans niet bij toeval, maar wel degelijk met opzet. Het woord »kameraad" heeft in den krijgsmansstand eene groote beteekenis. Reeds bij de oude Germanen bestond de gewoonte dat ieder, die den mannelijken leeftijd bereikt en daarmede het recht verkregen had om de wapenen te dragen, zich een makker uitkoos, met wien hij een vriendschapsbond sloot, dat de belofte inhield elkander in leven en dood trouw ter zijde te staan. Het bewustzijn dat de krijgsman, bij de vele gevaren die hij het hoofd moet bieden, behoefte heeft aan een makker op wien hij, onder *alle* omstandigheden, als op eene rots bouwen kon, stond hierbij zeer zeker op den voorgrond. Eenmaal dien makker gevonden, gevoelde hij zich moedig en sterk, voor geen gevaar beducht. Dit gebruik der Germanen is in zekeren zin met den stroom der eeuwen tot ons gekomen. Wel is 't niet meer als toen eene geïsoleerde handeling tusschen twee personen, ook niet een opzettelijk gesloten bond, maar het is een stilzwijgende band geworden, die allen, welke de wapenen voor het Vaderland dragen, tot een vast aaneengesloten geheel vereenigt. Het is die band, welke, onzichtbaar maar onverbrekelijk, onder den naam van kameraadschap bekend is. Hij is het, die ieder krijgsman solidair en allen gezamenlijk aansprakelijk stelt voor de eer van zijn stand, voor het welzijn van het leger, maar die

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ook, en niet het minst, elkander moet doen beschouwen als broeders van één gezin, geroepen om voor het heiligste doel, de verdediging van het Vaderland, alles veil te hebben. Onverschillig bij welk wapen of dienst gij u bevindt, onder het vaandel of bij het kanon, in 't kabinet of in het veld, zijt gij allen leden van dat groote geheel, en als zoodanig staat gij tot elkander in die nauwe betrekking, welke u zoo kenmerkend onderscheidt van alle andere standen der maatschappij. Beseft gij de verhevene beteekenis daarvan, dan zal 't u duidelijk zijn, wat gij er aan te danken hebt, maar ook wat gij er aan verschuldigd zijt. Dan zult gij gevoelen, dat gij zoowel als uwe medeofficieren de steunpilaar zijt van dat zedelijke bondgenootschap, dat u, innig vereenigd, zoo onweerstaanbaar sterk maakt. Maar dan zult gij ook inzien, dat gij van uwe zijde al uwe handelingen zult hebben te toetsen aan de moreele, hoezeer ongeschreven, maar ieder krijgsman bekende wetten, die de kameraadschap beheerschen. Dan zult gij 't u tot plicht rekenen om, waar en onder welke omstandigheden ook, bij ramp of bij voorspoed, in oorlog of vrede, steeds en ten allen tijde de helpende hand te bieden aan diegenen onder u, die hulp en steun behoeven. Vergeet dan niet, dat geen levenstoestand zoo moeielijk, geen slag zoo zwaar kan zijn, die niet door de kameraadschap gelenigd zal worden. Wanneer gij zult hebben ondervonden, hoe liefderijk gij in den kring uwer kameraden zijt opgenomen, hoe welwillend en goed gemeend gij door raad en daad op den rechten weg zijt gebracht, hoe men u openhartig heeft durven wijzen op verkeerdheden, of u om uwe goede hoedanigheden achting en genegenheid toedraagt, dan zult gij, naar ik vertrouw, geen verdere verklaring behoeven wat de kameraadschap is, noch ook welk verheven doel daarmede bereikt wordt. Alleen hij, die voor edele indrukken niet vatbaar is, de zelfzuchtige, die het »eigen ik" boven allen en alles stelt, zal de hooge waarde der kameraadschap niet begrijpen en *hij* zal nooit een goed kameraad zijn.

Nauw verwant aan de kameraadschap, en toch kennelijk daarvan onderscheiden, is de korpsgeest. Het is de band, die

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de officieren van eenzelfde korps meer speciaal vereenigd houdt, met het doel om, afgescheiden van hunne plichten jegens hunne medeofficieren in het algemeen, liefde voor dat korps en zijne belangen aan te kweeken. Hij is de machtige hefboom, waardoor zooveel schoons en goeds tot stand komt; het schild, dat u allen gezamenlijk dekt tegen alles wat de eer van uw korps mocht kunnen bedreigen. Hieruit volgt, dat ieder officier de zedelijke verplichting draagt, dat hij niets mag nalaten, wat die eer kan verhoogen, dat hij ook solidair aansprakelijk is voor 't geen haar zou kunnen kwetsen. 't Is eene mutueele verantwoordelijkheid, die vordert dat ieder, waar 't moet, voor 't algemeen welzijn in de bres zal springen, die niet duldt, dat ook de geringste smet kleve op dat korps, waartoe hij de eer heeft te behooren. Moge de kameraadschap jegens de overige dienaren en burgers van den Staat nooit in ondraaglijken kastegeest ontaarden, evenmin mag de korpsgeest zóóver gaan, dat hij u van uwe overige kameraden afzondert, als waren de belangen van *uw* korps de eenige, die behartiging verdienen.

Het met minachting nederzien op andere korpsen, wier werkkring wellicht wat bescheidener is, is ten eenenmale veroordeelingswaardig en volmaakt in strijd met de plichten der kameraadschap. De ware korpsgeest uite zich niet in eene kleingeestige verheffing op toevallige omstandigheden, waaraan gij vreemd zijt, maar zij hebbe ten doel om u onderling tot elkander te brengen, omdat gij geroepen zijt gezamenlijk *in* en *met* dat korps de u aangewezen plichten te volbrengen. Het streven moet eenig en alleen zijn om den naam, de eer van dat korps hoog te houden, elkander te oefenen en voor te bereiden voor de groote taak die u wacht, door het in practijk brengen der krijgsmansdeugden, door goeden toon, door tucht, door geschiktheid voor den oorlog zoowel als voor het vredesgarnizoen; door gemeenschappelijk optreden, waar dit met de militaire beginselen niet strijdig is, in één woord, door in alles boven anderen uit te munten. Het moet zijn een edele wedstrijd, waarin niemand mag achterblijven om de diensten, die uw korps te presteeren heeft,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

steeds zoo loffelijk mogelijk te volbrengen. Zóó opgevat, is de korpsgeest het onwaardeerbare middel om u te volmaken, anderen tot voorbeeld te zijn en den Staat het maximum diensten te presteeren, waarop hij aanspraak kan maken.

Hebt gij dit alles goed overwogen, dan kan ik het gerustelijk aan uw eigen intellect overlaten, om naargelang gij meer ervaring zult hebben opgedaan, de fijnere nuances te leeren onderscheiden en de vertakkingen te onderkennen, waarin kameraadschap en korpsgeest hunne punten van aanraking hebben. Indien gij voor oogen houdt, dat de waarde van den officier niet alleen schuilt in het *quantum* kennis, welke hij bezit, maar ook wel degelijk in zijn zedelijk gehalte, dan behoef ik u niet meer te zeggen.

Gij zult dan zelf de overtuiging hebben, dat gij u veelzijdig moet bekwaam maken voor den krijgsmansstand, die al sedert lang niet meer is het ruwe geweld, vertegenwoordigd door den partijganger of condottieri van vroegere tijden, maar door het ontwikkelde, beschaafde, meest edele deel der natie, dat de verhevene roeping heeft om voor het Vaderland te leven en te sterven.

Het einde der taak, welke ik mij heb opgelegd, is daar.

Wanneer ik het, mijne waarde kameraden, ondernam om u tot gids te zijn op den weg, dien gij voortaan te volgen hebt, dan ben ik mij evenzeer bewust dat ik een nuttigen arbeid verrichtte, als dat ik overtuigd ben, dat mijn werk niet volmaakt is. Dit laatste mocht mij evenwel niet afschrikken. Ik gevoelde behoefte om u, naar mijn beste vermogen, bij de intrede uwer loopbaan een leidraad te geven, die, zooal niet volkomen, u toch van veel nut kan zijn en u tal van moeielijkheden zal kunnen doen vermijden of overwinnen. Ik heb daarbij gerekend op uw geduld, om wat ik u wilde voorhouden te lezen en te herlezen niet alleen, maar het ook te overdenken, met uw eigen verstand te beoordeelen en door de ondervinding, die gij zelf gaandeweg zult opdoen, aan te vullen, zoo niet te verbeteren. Ik rekende ook op uwe

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

welwillendheid, dat gij mij ten goede zoudt houden de waarheden, die ik nu en dan, hoe zacht ook, moest zeggen; dat gij mij niet zult beschuldigen van bedilzucht of van het streven u in uwe eigen oogen klein te maken. Uw gevoel als mensch, uw intellect als jonge ontwikkelde mannen, moest mij een waarborg zijn, dat alles wat ik nederschreef, door u gretig werd aangenomen als te zijn geschreven in *uw* belang en met het heilige doel om u den weg, die door het leven voert, zoo gemakkelijk mogelijk te maken. Ik moest u de bakens wijzen, welke dien weg bepalen. Gij kunt er thans, naar ik hoop, uwe schreden naar richten.

Ontvangt dan wat BRUTUS u aanbiedt en doet er uw voordeel mede. De schoonste belooning, die hij van zijnen arbeid durft verwachten, zal deze zijn, als hij vernemen mag dat het u allen welgaat, en dat zijne raadgevingen, al werd het slechts stilzwijgend erkend, eenig deel mogen hebben gehad aan uwen toekomstigen voorspoed. Vergunt mij dat ik hiermede afscheid van u neem. Mijne beste heilwenschen vergezellen u. Mogen zij vervuld worden, ik zal gelukkig zijn.

BRUTUS.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

A. OPGAVE der artikelen benoodigd voor eene Indische uitrusting voor een ongehuwd officier.

Benaming der artikelen.	Maximum.	Minimum.	Gemiddeld.	Toelichtingen.
UNIFORM MET TOEBEHOOREN.				
Uniformjassen.....	4	3	3	Moeten van zeer licht, overigens *deugdzaam* laken zijn. Met het oog op de waarschijnlijke invoering eener nieuwe uniform, is het wenschelijk het hoogst noodige te nemen, met achterlating van de maat voor de onmiddellijke toezending van het nieuwe model, wanneer dat gearresteerd zal zijn.
» pantalons.....	4	3	3	Als boven van licht, maar deugdzaam satin de laine.
» kwartiermutsen.	3	2	2	Als boven. Zij moeten zoo licht mogelijk zijn.
» dassen	6	3	4	Van zwarte zijde, zanilla of andere gebruikelijke stof.
Paren uniformschouderbedekkingen.....	4	3	3	Als boven bij jassen.
» fouragères	4	3	3	
Sabeldragons.....	3	2	2	
Sabels.....	2	1	1	
Sabelkoppels.....	3	2	2	Als boven bij jassen.
Regenmantels.....	1	1	1	Van licht, maar deugdzaam grein. Indien geen model bepaald wordt, dan het model van het leger h. t. l.
Paren sporen.....	4	2	3	Van koper of Berlijn zilver, naar het te bepalen model.
» handschoen., zijden.	12	6	9	
» » fil d'Ecosse..	12	6	9	Wit, hierbij het voorgeschrevene nopens de uniform te raadplegen.
» » glacé.....	6	3	4	
» » zwart of gekleurd.....	6	—	3	
Sjerpen.....	3	2	2	Als boven.
Gibernes.....	1	1	1	Voor de bereden offic.
Sacoches.....	1	1	1	» » offic. v. gez.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Benaming der artikelen.	Maximum.	Minimum.	Gemiddeld.	Toelichtingen.
Harnachement compleet V. M. met één reservestang en trens, dekens, halsters, enz.....	1	1	1	Zie nopens het harnachement V. M. (van model) de laatste bepalingen ter zake en overigens als boven.
Idem buiten model	1	—	—	Voor bereden officieren en voor hen die een luxepaard willen houden.
Chabrakken V. M.....	2	1	1	
Idem buiten model.....	2	1	1	
Poetsgereedschap compleet:				
Roskam, manenkam, rosborstel, lederborstel, manentrekker.....	1	1	1	
Revolverpistolen met 100 à 200 patronen, foudraal en verder toebehooren	2	1	1	Men kieze de doelmatigste modellen. Het geheel in een kistje, zooals gebruikelijk is. De patronen worden aan boord in de kruitkamer ter opbewaring afgegeven.
DIVERSEN.				
Jachtgeweren met toebehooren, patronen, enz..	1	—	—	Men zij indachtig zich te vergewissen of de patronen in Indië voor langdurige opbewaring geschikt zijn. Dit geldt ook voor de pistoolmunitie.
Horloge, gouden.....	1	—	1	Waltham Mass N°. 2 of International Watch.
» zilveren.....	—	1	1	Moet van deugdzame qualiteit zijn, met reservekas, voor expeditie.
Passerdoozen.....	1	1	1	Voor de officieren van de K. M. A. herkomstig is de daar ontvangene voor minimum voldoende.
Tertiënhorloge.....	1	—	—	Voor artillerie-officieren.
Afstandsmeter..... ..	1	1	1	Het laatste algemeen in gebruik zijnde model of systeem.
Zakboussole..... ...	1	1	1	

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Benaming der artikelen.	Maximum.	Minimum.	Gemiddeld.	Toelichtingen.
Teekengereedschap, als:				
Potlooden, liniaal, driehoeken, gom-elastiek, krijt divers, verfdoos met penseelen, enz., teekenpapier.	naar behoefte.			
Inktkoker, papier, pennen, brievencouverten, vloeipapier, inkt, enz.....	naar behoefte.			
Schrijfnécessaire.....	1	—	1	Het hierbij te bezigen metaal mag nooit staal zijn.
Reisnécessaire met compleeten inhoud.....	1	—	—	Als boven.
Toiletartikelen, als:				
Kleeder- en haarborstels, nagel- en tandschuiers, zeep, eau-de-cologne, tandpoeder, schoenhoren, laarzentrekker	naar behoefte.			
Tooneelkijker prima qual.	1	—	1	Met foudraal en riem.
Veldbinocle » »	1	1	1	
Meetkoord met verdeeling in meters.....	1	1	1	
Muziekinstrumenten met muziek..	naar behoefte.			Piano's te eischen die opzettelijk voor Indië vervaardigd worden.
Een klein staand of hangend uurwerk, voor huiselijk gebruik.....	1	—	1	Van deugdzame qualiteit.
Kleine ornamenten, gravures geëncradeerd, schilderijen, enz.....	naar smaak en behoefte.			
HUISHOUDELIJKE BENOODIGDHEDEN:				
Bedgordijnen (klamboe) aan het stuk.....	3	1	2	Voor een tweeslaaps ledikant. Gebloemde gordijnenstof (vitrage.)
Venstergordijnen aan het stuk.....	naar raming.			Als boven.
Vloerkarpetten en alcativen.....	naar smaak en behoefte.			
Beddelakens, tweeslaaps, L. 2 à $2^1/_4$, Br. $1^1/_2$ à $1^3/_4$ M.	24	12	18	Van deugdzaam katoen. Gemeenlijk het merk M.H.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Benaming der artikelen.	Maximum.	Minimum.	Gemiddeld.	Toelichtingen.
Kussensloopen.....	36	24	30	Als boven. Van de gebruikelijke afmetingen. De Indische kussens (kapok) zijn gemeenlijk smaller dan in Europa; de lengte is ± gelijk.
Bonte bedspreien.....	12	6	9	Van sits. Patroon naar smaak. Afmetingen als beddelakens of iets kleiner, wat lengte aanbelangt.
Tafellakens.....	24	12	18	Van damast of pellen. Patroon naar smaak. Is ook aan 't stuk te nemen.
Servetten.....	48	24	36	Als boven.
Ontbijt-tafellakens.....	12	6	9	Als bouen.
» servetten.....	24	—	—	Als boven.
Handdoeken.....	36	18	30	Als boven.
Badhanddoeken.....	24	12	18	Zooals die hier te lande gebruikt worden.
Vaagdoeken.....	24	12	18	
Theedoekjes.....	24	12	18	
Eetservies, theeservies, glazen, vingerglazen, olie- en azijnstel, zuurzetje, lepels, vorken, messen, kurketrekker, waschtoestellen en dergelijke meer.....	—	—	—	Zij, die zich daarvan willen voorzien, kunnen dat naar smaak en behoefte regelen. Gemeenlijk worden deze artikelen evenwel in Indië op de dagelijks voorkomende vendutiën tegen zeer matige prijzen ingekocht. Men moet, in dat geval, zorgen dat daarvoor de noodige gelden gereserveerd worden.
Keukengereedschap en verdere behoeften.....	—	—	—	Als boven.
Lampen, gas- of petroleum.	—	—	—	Als boven.
Meubilair.....	—	—	—	Als boven.
IJzeren ledikant.....	1	1	1	Kleine tweeslaaps is zeer wenschelijk. Liefst Engelsch fabrikaat.
LIJFSTOEBEHOOREN.				
Hemden met linnen borsten en vaste manchetten van idem.....	48	24	36	Van licht, *solide* katoen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Benaming der artikelen.	Maximum.	Minimum.	Gemiddeld.	Toelichtingen.
				Zij die losse manchetten prefereeren, dienen dat bij de bestelling op te geven. Zoo min mogelijk met vaste knoopen.
Boordjes	48	24	36	Model naar smaak.
Manchetten	48	24	36	Zie boven bij hemden.
Heerensokken, witte	48	24	36	Van prima, maar lichte qualiteit.
Idem fil d'Ecosse.	24	—	—	Voor civiele kleeding; vleeschkleurig.
Zakdoeken	48	24	36	Van Iersch- of ander linnen, met flinke breede randen en niet te groot van stuk.
Onderbroeken	24	12	18	Van dunne solide keperstof, liever met schuif en band dan met knoopen.
Kabaaien	36	24	30	Van deugdzaam, niet al te zwaar katoen (dienen om te slapen).
» (Chineesch model)	24	12	18	Voor négligé. Zijn niet stipt noodig.
Nachtbroeken	48	24	36	Van solide bont katoen of nagemaakt batik. Niet te zwaar, model naar verkiezing. Gemeenlijk met schuif en band en zeer wijd.
Hemden, flanellen	24	12	18	Van dun maar deugdzaam flanel, model naar smaak.
Pantoffels of muilen	3	1	2	Model naar smaak. Liefst van dun kalfs- of marokijnleder.
Badmuilen	2	1	1	Van gewoon leder.
BOVENKLEEDING.				
Witte jassen	36	18	24	Van fijne keperstof, Russisch linnen, graslinnen, gele Chineesche zijde, enz., naar smaak.
Witte pantalons (uniform)	18	12	12	Van fijn keper, Engelsch leer of Russisch linnen. Zie evenwel de toelichting bij uniformjassen.
Idem idem voor civiele kleeding	24	12	18	Als boven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Benaming der artikelen.	Maximum.	Minimum.	Gemiddeld.	Toelichtingen.
Witte vesten.....	24	12	18	Half voor uniform en half voor civiele kleeding. Zijn van fijn wit piqué. Patroon naar keus.
Schoeisel:				
Bottines, paren.....	3	2	2	Van dunne solide ledersoorten. Overigens naar smaak. Een te groote voorraad verdient, met het oog op spoedig bederf, geene aanbeveling.
Lage schoenen, paren...	4	2	3	
Dassen voor civiele kleeding.....	naar behoefte.			Model en stof naar smaak.
Zwarte jassen.....	3	2	2	Van fijn orleans of lustre; thibet.
Zwarte vesten.....	3	2	2	Als boven.
Gekleede jassen, vesten, pantalons.....	naar genoegen.			Zijn niet noodig, zoo al wenschelijk.
Zwart zijden hoeden....	1	—	—	
Fijne strooien hoeden...	2	1	1	Model en soort naar smaak.
Fantaisiehoeden, petten, enz.....	naar genoegen.			Zijn niet noodig.
Manchetten- en andere knoopen.....	naar behoefte en smaak.			
—				
Parapluie.....	1	1	1	
Reistasch.....	1	—	—	
Karwatsen, wandelstokken, portefeuilles en andere luxe-artikelen.....	naar genoegen.			
Naamkaartjes.....	naar behoefte.			Zijn in Indië zeer duur.
Sigaren.....	naar behoefte.			Voor de reis; de periodieke toezending uit Nederland verdient aanbeveling voor verder gebruik.
Dranken.....	—	—	—	Het gebruik aan boord van eigen dranken is verboden. In Indië drinkt men voor matigen prijs uitstekenden vatwijn. Bier enz. schaft men zich in Indië aan.
Koffers, kisten, valiezen, enz.....	naar behoefte.			Moeten volmaakt dicht en goed sluitend zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het spreekt van zelf, dat vorenstaande cijfers voor reductie vatbaar zijn; sommige artikelen zouden zelfs kunnen vervallen. Men bedenke evenwel, dat, uitgezonderd het meubilair en de verdere huiselijke behoeften, die op vendutie tegen matige prijzen kunnen worden aangekocht, alle artikelen van kleeding, toilet, enz. in Indië zeer kostbaar zijn, en dat het medenemen van een goeden voorraad van die zaken, welke niet aan dadelijk bederf onderhevig zijn, economie is.

Het verdient voorts aanbeveling eenmaal 's jaars eene generale bestelling te doen van 't geen men in het volgende jaar denkt noodig te hebben. Op die wijze vult men gedurig aan, zonder in te hooge uitgaven in ééns te vervallen. Dit is ook volkomen bereikbaar, wanneer men daartoe een vertrouwd persoon in *Nederland* kiest, met wien men dan gemakshalve langs den weg van doorgaande delegatie in rekening-courant treedt. Ook kan men dit uitstrekken tot dranken (fijne wijnen, Rhijnwijn, likeuren, enz.), toilet-artikelen, in één woord tot alles wat men bij ondervinding weet dat in Indië duur is en bovendien, zoo men op buitenposten is, moeielijk verkrijgbaar wordt.

Voor degenen, die over ruime geldmiddelen beschikken, is deze lijst eveneens voor vermeerdering vatbaar; maar hen raad ik toch aan zich bij vertrek niet al te ruim te équipeeren, en liever uit Nederland te ontbieden wat men, na eenigen tijd in Indië geweest te zijn, als noodig of wenschelijk heeft leeren kennen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bij de Uitgevers dezes ziet het licht:

Eenige wenken op Indisch-militair gebied, door den oud-Hoofdofficier **Brutus**. . . . . *f* 0.50.

J. C. C. den Beer Poortugael, Het Oorlogsrecht, of het Recht en de Gebruiken in den Oorlog te Land en ter Zee, alsmede de Rechten en Plichten der Neutralen. Tweede, omgewerkte en vermeerderde druk. Gebonden in linnen . . » 10.75.

——— Idem. (Beknopte uitgave, ten dienste van Officieren der Zee- en Landmacht en der Schutterijen, zoomede van Handelaars, Reeders, Scheepsgezagvoerders, enz. enz.) Tweede, omgewerkte en vermeerderde druk. . . . . » 1.40.

H. Koppen, Nederlandsch-Indisch Leger. Regeling van de bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de Europeesche officieren, benevens Reglementen op het toekennen van pensioen, gagement en onderstand aan die officieren en militairen beneden dien rang, en aan hunne weduwen en kinderen . . . . . » 0.50.

——— Nederlandsch-Indisch Leger. Handleiding voor allen, die belast zijn met het voeren van correspondentie en het opmaken van requesten, rapporten, klachten, processen-verbaal en marschorders. Met XXVIII Bijlagen en Aanhangsel . . » 0.60.